

ERIC HOOFD SCHILDERSBEDRIJF

Voor al uw binnen- en buitenschilderwerk.

Maalderij 8 • 3755 CG Eemnes • Tel. 06-51886413 • www.ehschilders.nl • e.hoofd@live.nl



KOOT  **NEFKENS**
Natuurlijk
Eemnes Huizen



de Kaasschuur
Sinds 1968



ambachtelijke kazen
www.dekaasschuur.nl

exclusieve wijnen
Laarderweg 45

heerlijke noten
3755 AL Eemnes

EEMoptiek

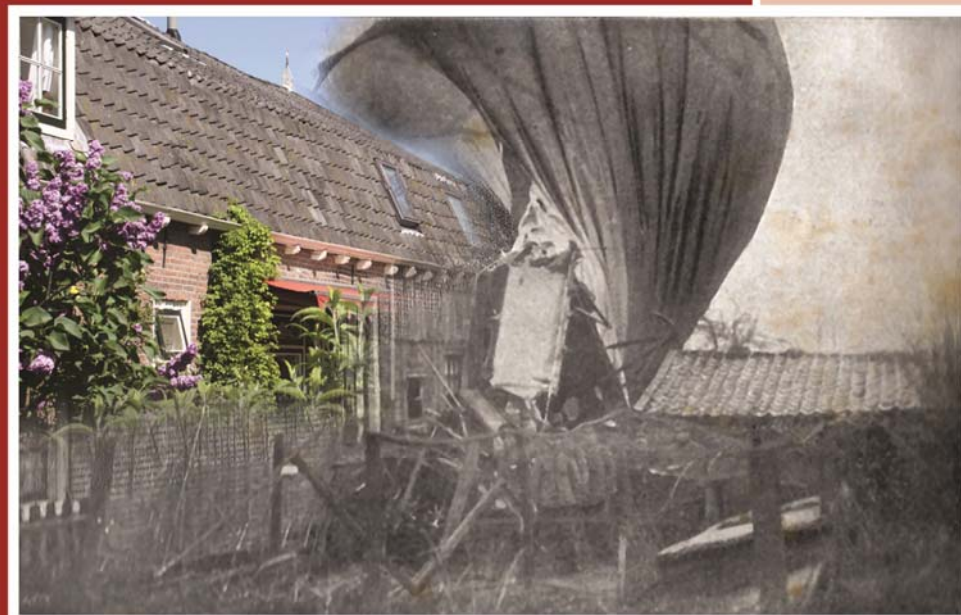
Gediplomeerd opticien
en contactlensspecialist
Lid A.N.V.C.

Laarderweg 44
3755 AP Eemnes

☎ 035 - 621 24 99
🌐 www.eemoptiek.nl
✉ info@eemoptiek.nl

openingstijden: dinsdag t/m vrijdag 9.00-18.00 uur, zaterdag 09.00-17.00 uur

HISTORISCHE KRING EEMNES





**De Groentespeciaalzaak van
Eemnes en omstreken!**

Lekker Gezond, Laarderweg 24B
3755 AN Eemnes, TE: 035 5386257

Topkwaliteit Groente & Fruit
Verse Salades
Verse Maaltijden
Verse Soepen
Vers gesneden Groentemixen
Verse Sappen
Fruit Kisten
Superfood
 Tarwegras-sap



van der Waaij
makelaars & rentmeesters

Wakkerendijk 178A - 3755 DH EEMNES - 035-5394470
info@waaijmakelaars.nl - www.waaijmakelaars.nl



Aanbod

Verkoop

Aankoop

Taxaties

Buitenstate



WWW.WELKOOP.NL



Speciaalzaak in:

- tuinartikelen
- diervoeders en benodigdheden
- ijzerwaren en gereedschappen
- werkkleding en -schoeisel
- agrarische artikelen

SOEST
Torenstraat 16,

EEMNES
Noordersingel 188,



AUTO CENTRUM EEMNES

Goed is niet Goed genoeg....



info@autocentrumemnes.nl

www.autocentrumemnes.nl



Technologie voor het leven

Bramenberg 6
3755 BX Eemnes

 (035) 539 5174 | 06 559 737 39

 (035) 539 5169

HISTORISCHE KRING EEMNES



DOEL VAN DE VERENIGING IS:

*Bevordering van de kennis van- en de
belangstelling voor de geschiedenis in
algemene zin en de geschiedenis van
Eemnes, met aansluitend gebied, in het
bijzonder.*

**jaargang 39, nr. 4
december 2017
verschijnt viermaal per jaar
ISSN (digitaal) 2666-6200
ISSN (druk) 1384-0657**

BESTUUR

Voorzitter:
Mw. N.E. Lemckert, Zilver Schoon 11
3755 TH Eemnes, 035-5311913

Secretaris:
J.J. Groeneveld, Zilver Schoon 37,
3755 TH Eemnes, 035-5381609

Penningmeester:
J.L.A. Bos, Zilver Schoon 19
3755 TH Eemnes, 06-53517973
HKE-ING Bank NL71INGB0002080362
HKE-Rabobank NL31RABO0315911425

Leden:
H.A. van Hees, 035-5389849
D.E.C. Scherpenzeel, 035-5388660
Mw. E.C.M. Seure, 035-5310129

LEDENADMINISTRATIE

G.A.M. van Wijk-Blom, 035-5314689,
Raadhuislaan 39, 3755 HA Eemnes.

INTERNET HKE-ACTUEEL

www.historischekringemnes.nl
info@historischekringemnes.nl

KWARTAALBLAD

Redactieadres:
Kerkstraat 15, 3755 CK Eemnes
035-5389849, info@kleinwee.demon.nl

Redactie:
Henk van Hees, Ruud Ham

Opmaak:
Hans van Gelder

Druk:
Drukkerij J. Bout & Zn., Huizen

LIDMAATSCHAP

€ 14,- p.j., incl. kwartaalblad, voor leden in
Eemnes, Baarn, Laren NH, Blaricum en Hui-
zen NH. Leden buiten dit gebied betalen
€ 26,- p.j. i.v.m. verzendkosten.

Opzegging schriftelijk voor 1 december.

Losse nummers: € 4,- (porto € 3,- bij 1 exempl.)

Vrienden HKE minimaal € 15,- p.j.

WERKGROEPEN

Bebouwingsgeschiedenis:
R.T. v.d. Schaaf, 035-5388660

Beeld en Geluid:
D.E.C. Scherpenzeel, 035-5310442

Documentatie:
J.J. Groeneveld, 035-5381609

Voorwerpen:
H.H.M. van Roy, 035-5312531

Bibliografie:
R.T. van der Schaaf, 035-5386094

Foto's:
R.J. Ham, 035-5311424

Genealogie:
H.A. van Hees, 035-5389849

Interviews:
H.A. van Hees, 035-5389849

Streekdrachten:
Mw. J.M.C. Eggenkamp, 035-5387265

Tentoonstellingen:
J.B. Nouwens, 035-5389239

Website:
R.J. Ham, 035-5311424

Foto omslag: Compilatie van een foto van toen en nu (Merlijn van Eijk).

© 2017 Historische Kring Eemnes. Alle rechten voorbehouden. Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie. De uitgever heeft er naar gestreefd de rechten van illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degene die desondanks menen nog bepaalde rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich te wenden tot de uitgever: info@historischekringemnes.nl. Auteurs die in dit tijdschrift publiceren geven daarmee onvoorwaardelijk toestemming tot het in digitale vorm opnemen in openbare databases. Logo van HKE: © 2009 Joop Smids, Eemnes, met alleenrecht gebruik voor HKE.

Inhoud

Van de voorzitter	211
Rabo Clubkas Campagne 2017 (<i>Liesbeth Lemckert</i>)	212
Uitnodiging Nieuwjaarsborrel	213
Uitnodiging Algemene Ledenvergadering	214
Bakkers in Eemnes door de eeuwen heen - Deel 2 (<i>Diverse auteurs</i>)	215
Wakkerendijk 32-34 (<i>Bertie van Wijk-Blom</i>)	216
Wakkerendijk 27-29 (<i>Henk van Hees</i>)	221
Wakkerendijk 24 (<i>Harry van der Voort</i>)	227
Interview met Gerard Hoogland (<i>Henk van Hees</i>)	236
Eemnesser Merklappen - Deel 4 (<i>Henk van Hees</i>)	242
Luchtschip trekt spoor van vernieling (<i>bewerking Jaap Groeneveld</i>)	249
Brits luchtschip C26 stort neer op Bakkerij Heek (<i>Merlijn van Eijk</i>)	251
Over Zeppelins, blimps, luchtschepen en luchtballonnen (<i>Jaap Groeneveld</i>)	261
Het boerenleven in Eemnes rond 1950 (<i>Bert Snel</i>)	266
Gezocht: Foto's Mobilisatie WO-I	276
Wie pakt die kans	278
Schenken 2e helft 2016	279
Inleveren kopij voor het volgend nummer	280

Tentoonstelling in de Oudheidkamer

Coraline Bäcker - Eemnesser schilderes



oudheidkamer eemnes

Raadhuislaan 2a
Telefoon 035-5382375
Geopend: zaterdags van 14-16 uur
Toegang gratis

Van de voorzitter



Dit is al weer het laatste nummer van het jaar. Afgelopen jaar hebben we bepaald niet stilgezeten. Kijk alleen al naar alle verhalen die er de afgelopen tijd verzameld zijn. Sommige verhalen vormen onderdeel van een reeks waar u al eerder kennis mee maakte, zoals die over de merklappen en over het boerenleven. Bert Snel tekende de verhalen op van Fie en Joop Blom over het werken op het land als boer en boerin.

Andere verhalen zijn het begin van nog veel meer. De werkgroep genealogie deed onderzoek naar de geschiedenis van de bakkers in Eemnes en neemt ons mee door de tijd. Gerard Hoogland, zoon van bakker Jan Hoogland, vertelt over zijn ervaringen vroeger thuis.

Honderd jaar geleden woedde de Eerste Wereldoorlog en die ging niet aan Eemnes voorbij. Kent u bijvoorbeeld dat verhaal over het neergestorte luchtschip, en weet u ook hoe zo'n luchtschip in elkaar zit? Ook die geschiedenis is goed voor meer verhalen in het kwartaalblad en zelfs als onderdeel voor een tentoonstelling in 2018.

In september werden bijna alle klederdrachten en bijbehorende foto's weer opgeborgen om plaats te maken voor de schilderijen van Coraline Bäcker. Een wand met foto's van Eemnessers in de streekdracht was te mooi om weg te halen. Met haar penseel heeft Coraline treffende beelden van Eemnes vastgelegd. Ook vroeger werk, het natuurgetrouw tekenen van bloemen en planten, is te bewonderen.

Mocht u geïnspireerd raken door de diverse tentoonstellingen en trekt het u om mee te denken of mee te werken aan het opzetten van één of meer tentoonstellingen, aarzel dan niet om een keer contact te zoeken met een van de bestuursleden.

Op Open Monumentendag werkte het weer niet erg mee. Vond u het te nat om de speciale fietsroute door Eemnes, Laren en Blaricum te gaan fietsen, dan kan dat alsnog. De fietsroute is ook mooi en informatief op andere dagen en de gratis boekjes met de route zijn nog te krijgen in de Oudheidkamer.

Rest mij u vanaf deze plek alle goeds te wensen voor de feestdagen en voor het nieuwe jaar. Graag doe ik dat ook persoonlijk op 6 januari a.s. tijdens onze Nieuwjaarsbijeenkomst in de Oudheidkamer. U bent daar van harte welkom.

Veel leesplezier,
Uw voorzitter

Liesbeth Lemckert

Rabo Clubkas Campagne 2017

Soms maken we van die mooie dingen mee. De Historische Kring Eemnes werd dit jaar uitgenodigd door de Rabobank om mee te doen met de Rabo Clubkas Campagne. De Rabobank stelt jaarlijks een bepaald bedrag beschikbaar om te verdelen onder stichtingen en verenigingen. Daarvoor moet je dan wel een projectvoorstel indienen. Wij hadden al het plan opgevat om het boekje 'Eemnes, waar ik woon', dat in 2006 was geschreven door Jan Out en dat toen was uitgegeven als jubileumgeschenk door de Bibliotheek Eemnes, opnieuw uit te geven. Gedurende een paar jaren is het boekje verdeeld onder de schoolkinderen van groep 6 van de Eemnesser scholen. Maar ja, het geld ontbrak nog.

De leden van de Rabobank werden gevraagd om 5 stemmen te verdelen onder de projecten van hun voorkeur. Na de stemming bleek de HKE het hoogste aantal stemmen in onze regio gekregen te hebben en daarmee het mooie bedrag van €953,69 te hebben binnengehaald. Nu kunnen we echt aan de slag met het maken van een geactualiseerde versie van het boekje. Het bestuur van de HKE wil ook graag op deze wijze haar dank en waardering uitspreken aan al die leden van de Rabobank die gestemd hebben op dit project.

Liesbeth Lemckert



Uitnodiging voor alle leden

**Al onze leden nodigen
wij van harte uit voor:**

De Nieuwjaarsborrel 2018 in onze Oudheidkamer!

Op zaterdag 6 januari 2018 is iedereen vanaf 16.00 uur
welkom voor een hapje en een drankje
maar ook voor goede wensen en
voor het uitwisselen van nieuwe ideeën om onze HKE
in 2018 weer te laten groeien en bloeien!

**Dus:
vanaf 16.00 uur tot ca. 18.00 uur hopen we elkaar te
treffen in de Oudheidkamer.**

Uitnodiging voor alle leden

wij nodigen al onze leden uit voor:

De Algemene Ledenvergadering 2018

Deze zal gehouden worden op

donderdag 5 april 2018

vanaf 20.00 in De Hilt (inloop vanaf 19.30 uur).

Nadere informatie volgt in ons eerste kwartaalblad van 2018, dat in maart verschijnt.

U kunt ook terecht op onze website
www.historischekringeemnes.nl.

Dus noteer nu alvast in uw agenda: donderdag 5 april a.s..

Bakkers in Eemnes door de eeuwen heen

DEEL 2

HENK VAN HEES

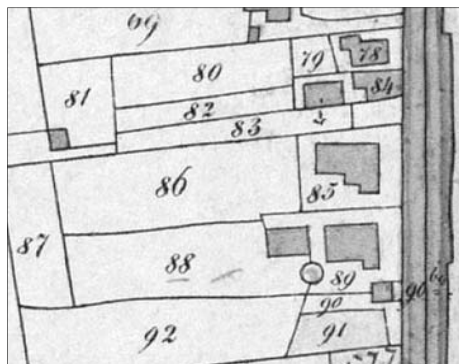
Inleiding

Dit is deel 2 van de vervolgserie over de bakkers in Eemnes. De Genealogische Werkgroep is enkele jaren bezig geweest om zoveel mogelijk gegevens te verzamelen over bakkers en bakkerijen in Eemnes. Er is hier in de loop der eeuwen veel brood gebakken. Onze oudste gegevens gaan terug tot circa 1670. We zijn er niet in geslaagd om alles over de bakkers vanaf circa 1670 boven tafel te krijgen.

Dit tweede deel gaat over de bakkerijen rond de voormalige haven in Eemnes-Buiten. Daar waren van oudsher twee bakkerijen vlak bij elkaar. Net ten noorden van "Het Oude Raadhuijs" moet een pad gelopen hebben van de Wakkerendijk naar de Molenweg, waar voorheen de Eemnesser graanmolen stond. Dit pad werd ook wel het Molenpad genoemd. Er zou dus een verband kunnen hebben bestaan tussen de twee bakkerijen bij de haven en het Molenpad.

BAKKERIJ WAKKERENDIJK 32-34

BERTIE VAN WIJK-BLOM



Fragmentje kadasterkaart 1842. Bakkerij Wakkerendijk 32-34 bevindt zich in de vakjes met kadasternummer 88 en 89. Voor: het woonhuis; het rondje is de hooiberg; achter de schuur.

Tegenover de haven, ten zuiden van het tegenwoordige Oude Raadhuis en de Raadhuislaan, was ook een bakkerij te vinden. Wanneer hier is begonnen met bakken is nog onbekend. Wat we wel weten is dat begin 1700 Abraham van Resant hier zijn bakkerij startte.

BAKKER ABRAHAM VAN RESANT (VAN CA. 1710-1734)

Abraham van Resant werd in 1674 geboren als zoon van Quirijn Jacobse van Resant, broodbakker in 'De Drie Moriaenen' aan de Voorstraat te Utrecht. Hij kwam uit een echte bakkersfamilie. Hun neef, Quirijn Otten

van Resant, getrouwd met een bakkersdochter werd broodbakker in Rotterdam.

Abraham huwde in 1700 te Utrecht met Agnes Godron. Daar werden vijf kinderen geboren, de laatste in 1707. Waarschijnlijk is het gezin kort daarna in Eemnes neergestreken om hier een bakkerszaak te beginnen. Mogelijk is zijn inmiddels oude vader Quirijn meegekomen. Deze stierf in 1715 in Eemnes. Behalve bakker was Abraham ook armmeester van 1719 tot 1722.

Wanneer zijn vrouw Agnes Godron is overleden is onbekend, in ieder geval voor of in 1731.

Enkele jaren later in 1734 trouwde de weduwnaar Abraham met Hilletje Staphorst. Zij was in 1689 geboren in de garnizoensstad Grave, maar waarschijnlijk opgegroeid in Utrecht, de geboorteplaats van haar moeder. Het huwelijk was van korte duur want twee maanden later overleed Abraham van Resant.

BAKKER JAN VAN SCHRALENBERG (VAN 1735-1749)

De weduwe Hilletje Staphorst zette het bedrijf voort, mogelijk met hulp van broodbakker Jan van Schralenberg. In 1735 werd in Eemnes hun huwelijk gesloten. Jan werd in 1695 in De Bilt geboren.

In 1721 trouwde hij te Utrecht met Geertruij van Veldhuijzen. Zij kwam al snel te

overlijden na de geboorte van hun jongste kind in 1725. Mogelijk was hij al knecht bij Abraham van Resant voordat hij in 1735 met de weduwe Hilletje Staphorst in het huwelijk trad. In de belastinglijsten, de zogenaamde "uitzetting van het gemaal", stond Jan van Schralenberg vermeld als bakker op dit adres, tegenwoordig Wakkerendijk 32. Gezien zijn huwelijk met Hilletje, de weduwe Van Resant, was dit het bewijs dat Abraham eerder op deze plek zijn beroep uitoefende. Ook Jan van Schralenberg was een periode nl. van 1738 tot 1740 armmeester in Eemnes-Buitendijk. Hilletje Staphorst overleed in 1748. Een jaar later in 1749 kwam ook Jan van Schralenberg te overlijden. Beide werden in Eemnes begraven.

HIAAT 1749-1754. Over deze periode is niets bekend.

BAKKER HENRICUS BELDERMAN (VAN 1754-1760)

Dat Henricus Belderman bakker was in Eemnes staat buiten kijf, maar er is geen enkel bewijs gevonden dat aangeeft op welke plek zijn bakkerij stond. Gezien de ononderbroken lijst van bakkers op de andere adressen, is het zeer waarschijnlijk dat Belderman op Wakkerendijk 32 zijn beroep uitoefende.

Henricus Belderman werd in 1726 in Utrecht gedoopt. In 1754 trouwde hij te Maarssen met Ariaantje Blankenstein. Waarschijnlijk is het echtpaar na hun huwelijk naar Eemnes gekomen. Hier werden drie kinderen gedoopt.

In 1760 overleed Henricus Belderman, zijn ontredderde weduwe en een dochterje achterlatend. Op dat moment is een inventarisatielijst opgemaakt van alles wat zich in het sterfhuis bevond. Een kleine opsomming hiervan geeft een kijkje in het bakkersgebeuren van die tijd.

In 't voorhuis in de winkel in een glazen kast 6 stapels met ieder 10 koeken.

Aan de muur in de winkel drie planken. Een trommel met heilikmaker (=huwe-

Het pand rechts is Wakkerendijk 32-34. Foto ca. 1950.



lijkskoek), een trommel met enige moppen, een zak met sucade en een stuk spaansche zeep (=een reuk- en smaakloze zeep die werd gebruikt als bindmiddel). In de bakkerij o.a. een koeprikker, een zak met snippers en één met nagelbollen (=een goedkopere variant voor kruidnagel).

Op de buijlkamer roggemeel en weitebloem en in de buijlmolen roggezemen. In het achterhuis stonden nog 3 tonnen honing en een koekekraam

HIAAT 1760-1781

Uit niets blijkt dat de bewoners van het pand in deze periode iets met de productie en/of verkoop van brood te maken hadden.

BAKKER JACOB VAN AKEN (VAN 1781-1786)

De volgende bewoner die zich hier vestigde was Jacob van Aken. Hij werd in 1745 te Laren gedoopt als zoon van Antony Everts van Aken en Gerritje Jacobs. In 1766 was hij in Barneveld getrouwd met Fijtje Jans Morren. Jacob stond niet alleen te boek als wever en tapper, maar werd ook aangeslagen wegens broodverkoop. In 1786 hield hij het hier voor gezien en vertrok met zijn gezin naar Friesland.

DIRK JACOBSE TAK 1787-1795

Dirk werd in 1753 in Eemnes-Buiten geboren. Zijn beroep was tapper; brood verkocht hij niet. Daar kwam in 1796 verandering in met de komst van moeder en zoon Fokking.

BAKKER HENDRIK FOKKING (VAN 1796-1818)

Hendrik kwam uit Bunschoten, waar hij in 1766 werd geboren. In 1796 stond zijn moeder Maria Verhoef, weduwe van Hendrik Fokking, te boek als winkelierster. Het jaar daarop werd haar zoon Hendrik Fokking winkelier en bakker op dit adres. Hij runde de zaak tot 1818 en ging daarna boeren. Hendrik bleef ongehuwd en stierf in 1839 als veehouder.

BAKKER HENDRIK BRUIJNDT (VAN 1818-1835)

De volgende bakker was Hendrik Bruijndt, afkomstig van Kleef, waar hij in 1776 werd geboren. In 1806 trouwde hij met Neeltje Pen, de weduwe van bakker Lam-

Rechts Wakkerendijk 32. Links bij het hekje Wakkerendijk 34.



mert Dirkse Hoogeboom. Lammert en Neeltje runden de bakkerij naast de haven op Wakkerendijk 27-29. Aanvankelijk bleven Hendrik Bruijndt en Neeltje daar bakken. Ergens tussen 1813 en 1817 kregen zij de kans om het pand Wakkerendijk 32 te kopen. Toen Hendrik Fokking op Wakkerendijk 27-29 stopte met bakken in 1818, maakte het echtpaar de stap naar de overkant. Na het overlijden van Hendrik Bruijndt in 1835 werd deze bakkerij voortgezet door zijn stiefzoon Dirk Lammers Hoogeboom.

BAKKER DIRK LAMMERS HOOGEBOOM (VAN 1835-1855)

Dirk Hoogeboom, geboren in 1803, was een zoon uit het eerste huwelijk van Neeltje Pen. Hij trouwde in 1831 met Petronella de Bruijn uit Eemnes. Na haar overlijden trad hij in 1840 in het huwelijk met Aaltje Aartse Stoutenburg, ook uit Eemnes. In 1855 verkoopt de familie Hoogeboom de woning en bakkerij voor

2.500 gulden aan Wouter Gijsbertse van 't Klooster. Dirk Hoogetoom overlijdt in 1857.

BAKKER WOUTER GIJSBERTSE VAN 'T KLOOSTER (VAN 1855-1862)

Wouter van 't Klooster werd in 1813 in Eemnes geboren. In 1843 huwde hij Aaltje Peterse Stoutenburg, een nicht van Aaltje Aartse Stoutenburg. Wouter had niet het echte bakkersbloed. In 1862 stopte hij met bakken en werd boer. Hij bleef wel eigenaar van de bakkerij en verhuurde deze aan zijn knecht Cornelis Schimmel. Ook al boerde hij jarenlang, tot aan zijn overlijden in 1897 werd hij in Eemnes nog steeds Wous de Bakker genoemd!

BAKKER CORNELIS SCHIMMEL (VAN 1862-1871).

Cornelis Schimmel werd geboren in 1838 in Amersfoort. Zijn ouders kwamen uit Hoogland en hadden een bakkerij in Amersfoort.

In 1862 trouwde Cornelis te Amersfoort met Elisabeth Maria Coenen. Ze gingen na hun huwelijk in Eemnes wonen en runden daar de bakkerij op Wakkerendijk 32. Zij huurden deze van Wous van 't Klooster. Cornelis Schimmel was hier bakker tot in 1871. Het gezin verhuisde toen en dat was het einde van de bakkerij op Wakkerendijk 32-34.

BAKKERSKNECHTEN IN DE BAKKERIJ WAKKERENDIJK 32

Naam	Geboortedatum	Geboorteplaats	Geloof	Gekomen	Vertrokken	Knecht bij bakker
Cornelis Schimmel	4-8-1837	Amersfoort	RK	Voor 1863	18-11-1871	V. Klooster
Bartholomeus Putman	25-4-1845	Amersfoort	RK	12-2-1863	5-11-1867	Schimmel
Cornelis Stalenhoef	20-6-1844	Soest	RK	24-6-1868	18-7-1870	Schimmel
Willebrordus Wilhelmus Schimmel (Broer van C.)	5-3-1852	Amersfoort	RK	21-5-1869	27-11-1869	Schimmel

BAKKERIJ WAKKERENDIJK 27-29

HENK VAN HEES

Deze bakkerij lag direct aan de Eemnesser haven. Het bedrijf is een goede kandidaat voor een vermelding als oudste bekende bakkerij van Eemnes-Buiten. Het staat vast dat Dirk Peterse Hoogetoom hier rond 1700 al bakker was. Wanneer we de Eemnesser Bevolkingslijst van 1675 goed bestuderen dan vinden we in Buitenwijk de volgende vermelding:

“Peter Cornelisz, een backer, met zijn vrouw en 3 kleine kinderen”

Hier zouden we te maken kunnen hebben met de vader van Dirk Peterse Hoogetoom. Dat zou dan betekenen dat op deze plaats al voor 1675 een bakkerij was. Deze bakkerij kent verder een uitgebreide lijst van bakkers, die hier hun beroep uitoefenden.

BAKKER DIRK PETERSE HOOGETOOM (VAN CIRCA 1690 TOT CIRCA 1717)

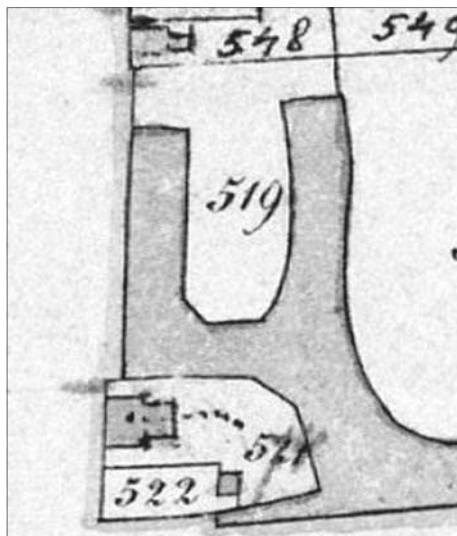
Dirk was al actief als bakker toen hij in 1693 zijn eerste huwelijk aanging. Zijn bruid was Grietje Lamphe. Zij werden de stamouders van de familie Hoogetoom in Eemnes. Bij de overstroming van 1702 heeft zijn pand flink te lijden. In de annalen staat dat het *“heel seer beschadigt”* werd. Bakker Dirk moet niet onbemiddeld geweest zijn. Zo bezat hij in Eemnes nog enkele andere woningen. Hij kon de bakkerij in de familie houden. In 1717 nam zoon Pieter het bedrijf over.

BAKKER PIETER DIRKSE HOOGETOOM (VAN CIRCA 1717 TOT 1753)

Pieter nam het bedrijf van zijn vader al op jeugdige leeftijd over. Hij functioneerde als bakker tot 1753. Hij hield daarna het pand in eigendom maar verhuurde het bedrijf aan Teunis Lambertse Hilhorst. Wanneer hij overgaat tot verhuren, wordt er een prachtige lijst opgemaakt van het interieur van deze bakkerij:

- twee troggen
- een werkbank
- een oven
- een koper forneus
- een koperen doofpot
- een buijlmolen
- een harp (schuinstaand rooster van traliegaas voor het zeven van o.a. graan)
- twee scheutsels (schierter)
- een ijser om 't vuur door te halen
- een ijsere schop in den oven

Fragmentje kadasterkaart 1842. De Eemnesser Vaart en de havenarmen zijn donker gekleurd. Nr. 519 is het Marktveld. In het vak met de nummers 521 en 522 is een blokje dat het oude pand Wakkerendijk 27-29 aangeeft. Dit oude pand, dat in 1885 is afgebrand stond strak langs de weg, direct achter de dijk.



- een grote ijssere asschop
- een korenschop
- twee broodtafels om brood op te zetten
- een toonbank
- een broodkast (werd brood in gezet om te rijzen)
- twee houten boeken (deegrollers)
- een gestonnetje
- twee houten broodschalen en een evenaar
- twee broodgewigten
- 24 en een half 11 los gewigt
- twee koperen schalen en een ijssere evenaar
- een koperen meellepel met een ijssere steel
- een houten schepel (maat: 4 schepel is 1 mud)
- een dito half schepel
- een dito spint (maat: 4 spint is 1 schepel)
- twee dito koppen (maat: 8 kop is 1 spint; 1 kop is iets minder dan 1 liter)
- vijf ijssere platen om 't brood op te leggen.

Nadat Pieter zijn bakkerij verhuurd had, heeft hij nog bijna 10 jaar geleefd. Hij stierf te Eemnes op 10 mei 1764. De eigendom van deze bakkerij ging over op zijn dochter Grietje Hoogetboom, getrouwd met Volkert Gijsberts de Graaf (1721-1799).

BAKKER TEUNIS LAMMERTSE HILHORST (VAN 1753 TOT 1798)

Teunis was geboren te Eemnes in 1723. Hij was een broer van Gerrit Lammertse Hilhorst, die bakker was op Wakkerendijk 280-286. Hij kwam hier als huurder op 30-jarige leeftijd in 1753 en stopte op 75-jarige leeftijd in 1798.

De jongste dochter van Grietje Hoogetboom was Willemijntje Volkerts de Graaf (1757-1823). Zij en haar man Jacob Aartse van Zeldert (1751-1815) werden eigenaar in de tijd dat Teunis Lammertse Hilhorst de bakkerij nog huurde.

18^e eeuwse prent van de Eemnesser haven. Geheel links tussen de bomen is nog een deel van de achterkant van de bakkerij Wakkerendijk 27-29 te zien.



“Uitgelicht” detail

Nadat Teunis in 1798 als bakker was gestopt, kwam er weer een Hoogetboom in deze bakkerij.

Bakker Lammert Dirkse Hoogetboom (van 1798 tot 1805)

De grootvader van deze Lammert Hoogetboom was Lammert Dirkse Hoogetboom (1706-1772), een broer van de eerder genoemde bakker Pieter Hoogetboom. Hij was dus een achterneef van de eigenaresse Willemijntje Volkerts de Graaf. Lammert was geboren in 1770. In 1797 trouwde hij

met Neeltje Cornelisse Pen. Helaas stierf hij al in 1805 op de leeftijd van 35 jaar. Zijn weduwe zette het bedrijf voort. Op 2 november 1806 hertrouwde zij met de Duitser Hendrik Bruijndt (1776-1835) uit Kleef, die mogelijk knecht is geweest bij Lammert Hoogetboom.

De haven van Eemnes gefotografeerd ca. 1955. Links het in 1885 nieuw gebouwde pand Wakkerendijk 27-29. Rechts het andere bakkerspand Wakkerendijk 32-34.



Bakker Hendrik Bruijndt (van 1806 tot 1818)

Na zijn huwelijk met Neeltje Pen nam Hendrik deze bakkerij over. Tussen 1813 en 1817 moeten Hendrik en Neeltje de tegenoverliggende bakkerij Wakkerendijk 32 gekocht hebben. Vanaf 1818 zetten zij daar hun bedrijf voort, waarschijnlijk omdat eigenaresse Willemijntje de Graaf pand en bedrijf wilde verkopen aan haar schoonzoon.

Bakker Jan Jacobse Schouten (van 1818 tot 1830)

In 1818 verkoopt Willemijntje Volkerts de Graaf de bakkerij aan haar schoonzoon Jan Jacobse Schouten (1787-1839), getrouwd met haar dochter Grietje (1784-1819). Jan Schouten was broodbakker en kon hier dus zijn beroep uitoefenen. Hij is echter geen succesvol bakker geweest. In 1830 verkocht hij het pand

voor 900 gulden aan Jan van Aken. Jan Schouten stopte als bakker en werd dagloner van beroep.

Bakker Arie Bouwmeester (van 1830 tot circa 1848)

De nieuwe eigenaar Jan van Aken had de bakkerij gekocht als geldbelegging. Hij zocht een huurder en dat werd Arie (Arnoldus) Bouwmeester. Arie was in 1795 geboren in het Gelderse Vaassen. Op een of andere manier is hij in Blaricum terecht gekomen waar hij knecht werd bij broodbakker Hendrik Janse Bakker. Hij bakte er niet alleen brood maar werd ook verliefd op Grietje, de dochter van bakker Hendrik Bakker. Ze trouwden in 1830 en kort daarna vestigden ze zich in Eemnes in de bakkerij Wakkerendijk 27-29. Ze kregen hier acht kinderen en verhuisden rond 1848 naar Soest.

Het in 1885 gebouwde pand Wakkerendijk 27-29, strak achter de oude dijk. Foto ca. 1910.



BAKKER DIRK STEENBEEK (VAN CIRCA 1848 TOT 1889)

Dirk Steenbeek werd de opvolger van Arie Bouwmeester. Ook hij huurde van Jan van Aken. Hij werd in 1818 geboren in Baarn. Zijn eerste vrouw Jannetje Schimmel stierf in 1876 waarna hij in 1877 hertrouwde met de Blaricumse Petronella Raven (1845-1912). Zij was 27 jaar jonger dan Dirk. In 1885 werd het bedrijf getroffen door rampspoed. De gehele bakkerij brandde af bij de grote brand van Eemnes, ontstaan in het huidige café Staal. Het getroffen pand moet een groot boerderijpand geweest zijn. Na de brand werd het huidige pand gebouwd. Daar werd de bakkerij voortgezet. Na de dood van Dirk in 1889 hertrouwde weduwe Petronella met de Blaricummer Teunis Sluijter. Hij werd de nieuwe bakker.

BAKKER TEUNIS SLUIJTER (VAN 1890 TOT 1893)

Teunis was geboren te Blaricum in 1847. Hij trouwde eerst met Sytske Wilbers en

BAKKERIJ WAKKERENDIJK 24

HARRY VAN DER VOORT.

werd bakker in Amsterdam. Op 21 mei 1890 hertrouwde hij in Eemnes met Petronella Raven. Daarna nam hij deze bakkerij over. Het was echter van korte duur. In 1893 verplaatste hij het bedrijf naar Kerkstraat 2. Eigenaresse was inmiddels Tjiske van Aken (1841-1900), kleindochter van Jan van Aken. Haar vader Hendrik van Aken had dit pand als pakhuis annex woning in 1858 al gekocht voor 1200 gulden. Jan en Hendrik van Aken waren schippers. Ze zullen het pakhuis wel gebruikt hebben als opslag voor hun goederen en de woning verhuurden ze als bakkerij. Ze woonden zelf in het schippershuis op Kerkstraat 4. Vanaf 1893 ging Tjiske van Aken in het pand Wakkerendijk 27-29 wonen en daarna was hier dus geen bakkerij meer.

BAKKERSKNECHTEN IN DE BAKKERIJ WAKKERENDIJK 27-29

Naam	Geboortedatum	Geboorteplaats	Ge-loof	Gekomen	Vertrokken	Knecht bij bakker
Hendrikus van Eijden	18-5-1842	Eemnes	RK	Ca. 1860	6-5-1863	Steenbeek
Rijk Hendrik Rackee	28-9-1846	Amersfoort	NH	1-5-1863	27-4-1866	Steenbeek
Cornelis van der Kooij	8-8-1850	Hoogland	RK	1-5-1866	17-2-1868	Steenbeek
Cornelis Hilhorst	16-12-1855	Eemnes	RK		7-11-1877	Steenbeek
Johannes v.d. Wardt	7-9-1864	Eemnes	RK	?-11-1877	?-1-1880	Steenbeek
Elbert Raven	31-10-1854	Blaricum	RK	?-5-1878	?-11-1878	Steenbeek
Pelegrinus v.d. Hoven	8-11-1871	Nijkerk	RK	20-12-1887	7-5-1889	Steenbeek
Johannes Veenboer	14-6-1889	Hilversum	RK	14-6-1889	24-12-1889	Steenbeek
Christiaan Johannes Hermeler	30-1-1868	Hilversum	RK	2-7-1889	15-11-1889	Steenbeek
Paulus Hogervorst	30-9-1866	H a a r l . meer	RK	?-1-1890	28-10-1890	Sluijter
Jan Cornelis Haks	9-8-1865	Soest	NH	10-11-1890	7-2-1891	Sluijter
Hendrik Heerschop	10-4-1872	Blaricum	RK	11-6-1891	24-12-1891	Sluijter
Theodorus Petrus Paulus Knuivers	29-6-1867	Amersfoort	RK	15-7-1892	15-5-1894	Sluijter

Al voor 1880 begon Hendrikus van Eijden op Wakkerendijk 24 een bakkerij. Hij had in 1875 twee huizen die achter elkaar stonden tezamen met de bijbehorende erven en tuin voor f 1500 gekocht. Kort hierop liet hij het voorste huis afbreken en er een bakkerij met winkel en woning bouwen en het achterste huis liet hij verbouwen tot schuur en bergplaats.

De twee huizen waren waarschijnlijk aan het einde van de 18e eeuw gebouwd door timmerman Gerrit Otten, die uit Nieukerk bij Venlo afkomstig was. Hij en later zijn zoon Jan bewoonden het voorste huis en het achterste huis werd altijd verhuurd, onder andere aan metselaar en rietdekker Jacobus Groen, de stamvader van de familie Groen in Eemnes.

Bakker Hendrik van Eijden (van 1875 tot 1895).

Hendrik van Eijden was aanvankelijk bakkersknecht bij bakker Steenbeek die zijn bakkerij op Wakkerendijk 27-29 had. Later had hij in zijn eigen bakkerij zelf ook bakkersknechten in dienst. Hendrik was op 18 mei 1842 geboren te Eemnes als zoon van Hannes van Eijden, schoenmaker, en Grietje Mijnhout. Hij trouwde in 1871 met Antje van den Berg (1845-1924). Uit hun huwelijk werden geen kinderen geboren. Hendrik overleed in Soest op 5 mei 1901. Van Eijden was rooms katholiek, net als alle andere bakkers na hem op dit adres.

Het lijkt erop dat, nadat bakker Schimmel op Wakkerendijk 32 in 1871 was gestopt, Hendrik de mogelijkheid heeft gezien om vlakbij een eigen bakkerij te beginnen. Rond 1879 is de nieuwe bakkerij met winkel en woning op nr. 24 gereed. Hendrik verkocht in zijn zaak ook kruidenierswaren. In 1895 deed Hendrik zijn bakkerij en de kruideniersaffaire over aan Bart Post.

Hendrik stamde af van Hannis van Eijden, bakker op Wakkerendijk 280-286.

Advertentie uit een Gooi- en Eemlander van 1894. Hendrik van Eijden biedt wegens ziekte zijn bakkerij Wakkerendijk 24 te koop aan.

TE KOOP,
wegens ziekte, te Eemnes Buiten,
een welbekante allegunstigt aan de haven
gelegen **Bakkerij** waarin ook **Krui-**
deniersaffaire gevestigd is. Flink
nieuw *Huis* met nieuwe *Schuur*, waarschter
een u'tnemend en goed onderhouden stuk
Welland. Alles zeer gemakkelijk gelegen,
vlak tegenover de ligplaats der schepen aan
de *Eemnesservaart* en daardoor voor allerl-i
zaken geschikt. Te bevragen bij H. VAN
EIJDEN te Eemnesbuiten.

Foto van ca. 1907, genomen voor de bakkerij Wakkerendijk 24. V.l.n.r. Gert Post (1899-1951), Grietje Eggenkamp-Koelink (1874-1961), Trui Post-Koelink (1864-1939) met op haar schoot dochter Maria Alieda Post (1904-1979), haar man bakker Bart Post (1870-1947), Anna Maria Post (1896-1992), later getrouwd met J. van der Wurff.



Bakker Bart Post (van 1895 tot 1929).

Bart Post deed zijn intrede als bakker in Eemnes toen hij op 1 juli 1895 de broodbakkerij met schuur, erf, weg, tuin en perceeltje grasland voor f 6000 kocht van Hendrikus van Eijden.

Bartholomeus Post was in 1870 te Naarden geboren als zoon van Cornelis Post en Anna Petronella van Dijk. Hij was op 8 november 1895 gehuwd met Geertruida Koelink (1864-1939). In 1929 deed Bart zijn bakkerij in Eemnes van de hand. Zijn zoon Gerardus Cornelis Wilhelmus (Gerrit) Post was in Blaricum een eigen bakkerij begonnen.

In 1990 werd Anna van der Wurff-Post, dochter van bakker Bart, geïnterviewd.

Bakker Jan Hoogland met zijn bakfiets op de Wakkerendijk. Foto ca. 1938.



Geanimeerd vertelde zij haar jeugdhervormingen aan de bakkerij. Al op jonge leeftijd tijd mocht zij meehelpen met het uitventen van het brood naar de vaste klanten in de directe omgeving van de bakkerij. Een mand met vier broden onder de arm en een knip met enkele centen als wisselgeld mee, bracht zij brood rond. In de winkel werd niet alleen brood en koek verkocht maar zij herinnerde zich dat haar moeder ook allerlei kruidenierswaren verkocht. Rijst, koffie, thee, suiker, maar ook kachelglans. Op verschillende foto's is nog het bord van Zebra kachelglans te zien.

Zaterdag was de drukste dag. Niet alleen stond de winkel vol met klanten, maar ook moesten het huis en de tuin

dan op orde gebracht worden voor de zondag. Eén van de taken van Anna was het aanhaken van de weg langs het huis. Deze weg was een onverharde weg die de Wakkerendijk verbond met de molen aan de Molenweg en over privégrond liep. Wee de boer, die nog dacht dat hij even snel over deze weg kon gaan als Anna klaar was.

Ze herinnerde zich ook dat haar broertje Gerrit al jong belangstelling had voor het bakkersvak. Hij klom in het holst van de nacht uit zijn bed en sloop op pantoffels naar de bakkerij waar hij mee mocht helpen; aanvankelijk met eenvoudige klusjes.

Bakker Jan Hoogland (van 1929 tot 1956).

Op 21 december 1929 verkocht Bartholomeus Post de bakkerij aan Johannes Hoogland uit Gouda voor 12.250 gulden. Jan werd niet alleen eigenaar van een huis met schuur, erf, tuin, weiland en weg maar ook van de in het "perceel" uitgeoefende brood- en banketbakkerij, winkelnering, winkelinventaris, gereedschap-

Gerard Hoogland en zijn zus Riet poseren voor de winkel op Wakkerendijk 24, staande voor de mooie winkeldeur en de etalage. Foto ca. 1942.



Peet Hoogland op de bakfiets bij bakkerij Wakkerendijk 24. Foto ca. 1942.

pen en goodwill, aan partijen voldoen- de bekend."Jan was op 22 mei 1892 geboren in Nibbixwoud. Hij was ge- huwd met de in Haastrecht geboren Maria Johanna Machtilda Vergeer (1893-1951). Het jonge stel opende een bakkerij in de binnenstad van Gouda, maar tegen de stadslucht kon Jan slecht. Hij leed aan astma en toen hij lucht kreeg van een bakkerij in Eem- nes die ter overname werd aangeboden was de keuze gauw gemaakt. In een af- zonderlijk artikel komt zoon Gerard uit- gebreid aan het woord over de familie en bakkerij. Jan Hoogland overleed op 12 september 1990 te Laren.

Bakker Peter Hoogland (van 1956 tot 1984)

Peter Hoogland was de zoon van Jan. Peter, of Peet in de familie, huwde in 1950 met Cor de Bruijn. Het jonge stel wilde als bakkersechtpaar op eigen be- nen staan en ging het avontuur aan door in Lochem een bestaande bakkerij over te nemen. Het werd geen succes en al snel waren ze weer terug in Eem- nes. In 1956 nam Peter de bakkerij van zijn vader over en zette deze voort tot 26 juli 1984. Op deze dag kwam een einde aan de bakkerij en de winkel werd gesloten. Het huis met de bakke- rij werd verbouwd tot twee woningen, Wakkerendijk 24 en 26.

Foto gemaakt op 1 juni 1945 t.g.v. het 25-jarig huwelijksfeest van Jan Hoogland en Marie Vergeer. Staand v.l.n.r. Jan, Hein/Henk, Martien, Bets, Gerard, Peet en Riet. Zittend vader Jan Hoogland (1892-1990) en moeder Marie Vergeer (1893-1951).



Gesprek met Ria Hilhorst-Hoogland.

Ria Hilhorst-Hoogland (1951), de oudste dochter van bakker Peter, vertelde over haar jeugd. Als kind hielp ze al mee in de bakkerij en winkel. Ze deed eenvoudige klusjes: als de koekjes klaar waren, moesten deze van de grote bakplaten afge- haald worden en opgeborgen worden in voorraadblikken, die in de winkel onder de toonbank werden gezet. De koekjes werden uiteindelijk voor de klanten in zakjes verpakt. De ene klant wilde koekjes per soort, de andere weer een zakje ge- sorteerde koekjes.

Meehelpen in de bakkerij en winkel vond ze gewoon. Ze stond er niet bij stil

Links het Molenpad, dat ten zuiden van de bakkerij Wakkerendijk 24 liep. Op de achtergrond het huis van Van Wijk (nummer 26). V.l.n.r. Jan Hoogland, Riet en moeder Marie Vergeer. Foto ca. 1949.



dat het bij andere gezinnen met een bedrijf aan huis weleens anders kon zijn. Er was naast school en helpen thuis voldoende tijd over om met vriendinnetjes en vriendjes te spelen.

Vader had een brood- en banketbakkerij. Hij bakte samen met een vaste knecht allerlei soorten brood: wit, bruin, volkoren, knip-, en busbrood. Ook bolletjes en broodjes. Daarnaast werd ook het zogenaamde regeringsbrood van een mengsel van wit en bruin meel gebakken. Alleen het King Cornbrood werd ingekocht. Dat was fabrieksbrood, vetzig en klef en niet erg smakelijk. Vader maakte ook speciaal werk op bestelling. Vooral speculaaspoppen: Abraham en Sara voor 50-jarigen. Snoep en chocolade, dat in de winkel werd verkocht, werd niet zelf gemaakt. Dat was te tijdrovend. Het werd ingekocht.

In het najaar werd begonnen met het bakken van speculaasjes. Het speculaasdeeg werd met behulp van een wals in vorm van de speculaasjes op de bakplaat gedrukt. Halverwege december werd de vorm op de machine omgewisseld voor

Ria Hoogland, dochter van Peet, in de bakkerswinkel Wakkerendijk 24. Foto 1967.



kerstkransjes. Na Nieuwjaar werden weer speculaasjes gebakken tot het voorjaar. Dan verdween de kransjeswals weer in de kast.

Rond Sint-Nicolaas maakte mijn vader ook harten van borstplaat en marsepeinen figuren. Met Oud en Nieuw werden oliebolletjes en appelflappen gebakken. Moeder hield niet zo van oliebolletjes en appelflappen, daarom bakte vader voor ons saucijzenbroodjes. Ook voor klanten, maar dan alleen op bestelling. Verder bakte vader geen banketbakkersspecialiteiten.

De zondag was eigenlijk rustdag, maar 's middags werd de boekhouding gedaan en de komende week voorbereid. Bestellijsten werden opgesteld, voor de eigen bestellingen maar ook van de klanten. Er moest uitgezocht worden wie de komende week klant was, want sommige klanten waren klant bij meerdere bakkers en wisselden per week van bakker. Ook waren er soms bestellingen; hotelrestaurant De Witte Bergen, een grote klant van vader, wilde nog wel eens op zondag nabestellen.

's Morgens vroeg werd begonnen met het bakken van het brood. Rond half tien was dat klaar. Het brood werd dan weggebracht naar de klanten. De knecht had de Meentweg als vaste broodwijk, vader deed de andere broodwijken. Na de lunch werd in het begin van de middag het banket gebakken: taart en gebakjes. De oven hoefde voor dit werk niet meer zo warm te zijn. Daarna werden de bestellingen voor de middag weggebracht en de nagekomen bestellingen bezorgd.

Soms waren er hulpen, vooral op zaterdag om te helpen met de broodbezorging en de nabestellingen. De knecht had dan meestal op zaterdagmiddag vrij. Ria hielp al vroeg mee in de winkel. Haar moeder had een erfelijke aandoening waardoor ze haar gehoor langzaam verloor. Eerst waren er winkelmeisjes om haar te helpen, maar toen de 3e vertrok kwam Ria in de winkel. Dit was rond het einde van haar schoolperiode; ze had toen net de VGLO in Laren afgerond. Moeder bestierde de winkel, maar omdat zij de klanten niet meer kon verstaan hielp Ria de klanten.

Winkel bij bakkerij Hoogland. V.l.n.r. Marian Stalenhoef, Cor Hoogland-de Bruijn, de vrouw van Peet, Ans Hoogland, dochter van Peet en Zuster Ria Peters. Foto uit 1984, gemaakt door pastoor Van Huik.



Door de week was er, behalve op bestelling, geen taart en gebak te koop. Vader bakte dan bijzondere koeken zoals gevulde koeken, rondo's en kano's. Aan het einde van de week werden er wel taarten en gebakjes gebakken. Op zaterdag werd ook vloerbrood gebakken. Die dag was het extra druk in de winkel. Soms waren er hulpen: een nichtje hielp erg vaak, maar ook de zussen José en Ans. Soms hielpen ook vriendinnen en goede bekenden. Ria heeft in de winkel gestaan tot ze met Piet Hilhorst trouwde op haar 21ste.

Over de Bakkerij op Wakkerendijk 280-286: lees verder in nr. 1 van 2017. Het hele interview met Anna van der Wurff-Post is te lezen in nr. 3 van 1990. Met dank aan Ria Hilhorst-Hoogland en Gerard Hoogland voor hun verhalen, foto's en documenten.

Peet Hoogland, in actie in zijn bakkerij Wakkerendijk 24. Foto uit 1984, gemaakt door pastoor Van Huik.



BAKKERSKNECHTEN IN DE BAKKERIJ WAKKERENDIJK 24

Naam	Geboorte-datum	Geboorte-plaats	Ge-loof	Gekomen	Vertrokken	Knecht bij bakker
Pieter van 't Klooster	4-9-1851	Soest	RK	?-9-1879	Ovl. Eemnes 18-10-81	Van Eijden
Gerrit Jan van Houten	17-7-1861	Apeldoorn	NH	1-11-1881	14-12-1886	Van Eijden
Arie van Hattem	28-3-1870	Lienden	NH	13-4-1887	5-10-1887	Van Eijden
Gijsbertus v.der Sluis	12-11-1867	IJsselstein	RK	29-11-1889	5-12-1895	Van Eijden
Franciscus Hermanus Leonardus van Asch	15-11-1878	Utrecht	RK	11-12-1895	8-6-1896	Post
Wilhelmus Johannes van Kesteren	7-10-1876	Utrecht	RK	1-6-1896	21-5-1898	Post
Steven Kerkhof	23-8-1881	Hoogland	RK	14-1-1897	4-12-1897	Post

Interview met Gerard Hoogland

OVER ZIJN VADER BAKKER JAN HOOGLAND (1892-1990)

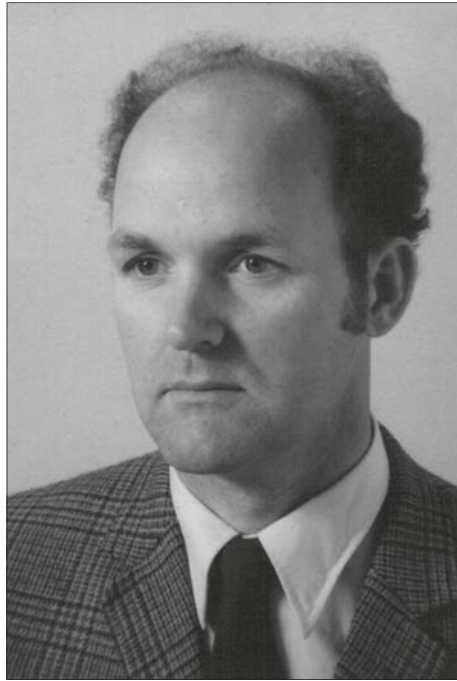
HENK VAN HEES

Mijn vader Jan Hoogland is geboren op 22 mei 1892 in Nibbixwoud in West-Friesland, vlakbij Medemblik. Zijn vader had een landbouwbedrijf en verbouwde vooral kolen (bloemkool etc.) Dat was bepaald geen prettig werk. Vader kreeg al jong interesse voor het mooie vak van bakker. Hij kreeg dat door de bakker, die geregeld aan huis kwam. Dat wilde hij ook wel en hij besloot daarom bakker te worden. Hij is daarvoor knecht geweest bij heel veel verschillende bakkers met name in de kuststreek. Zo leerde hij het beroep.

In de Eerste Wereldoorlog was hij knecht bij bakker Andreas Stolwijk in Oudewater. Deze bakkerij stond naast de bekende Heksenwaag. Er is nu een restaurant in gevestigd. Bij die bakker Stolwijk werkte af en toe een nichtje: Marie Vergeer uit Haastrecht. Haar moeder was Elisabeth Streng, een zus van Gerarda Streng, de vrouw van bakker Andreas Stolwijk. Vader werd verliefd op dat nichtje en ze trouwden in Haastrecht op 1 juni 1920.

Na hun huwelijk namen zij een bakkerij in Gouda over. Het was een kleine bakkerij. Ze probeerden er wat van te maken. Vader was een beetje astmatisch en hij kreeg in die tijd het advies dat het beter was om niet in een stad te wonen. Mogelijk was dat de reden waarom mijn ouders weg wilden uit Gouda. Er waren inmiddels twee zonen geboren: Peter en Hein/Henk.

Na enig zoeken kochten ze een bakkerij in Eemnes op Wakkerendijk 24. Op 21 december 1929 namen ze dat bedrijf over van bakker Bart Post, die zelf een



Gerard Hoogland. Foto uit ca. 1965.

bakkerij aan de Raadhuisstraat in Blaricum ging beginnen. De ouders van moeder gingen ook mee naar Eemnes. Dat waren Hein Vergeer en Elisabeth Streng. Ze woonde amper één dag in Eemnes en toen stierf oma Elisabeth Streng. In Eemnes werd ons gezin nog uitgebreid met vijf kinderen: Bets, Gerard, Jan, Martien en Riet.

Vader bakte alles. Hij bakte alles wat mogelijk was. Bekend waren bijvoorbeeld zijn koeken in alle soorten en maten. In oktober was altijd de Eemnesser kermis. Die duurde een dag of drie en speelde zich voornamelijk af in de Kerkstraat. Hij bakte dan een speciale koek, een soort ontbijtkoek, zouden we nu zeggen. Met fondant maakte hij er dan een tekst op: "Voor uw kermis". Voor de laatste avond van de kermis organiseerde hij een verloting. Daar verlootte hij zijn laatste koeken zodat hij na de kermis niet met een restant bleef zitten. De hele winkelalage lag in die tijd vol koeken!

Een specialiteit van vader was roggebrood. Voor roggebrood bakken is een speciale oven nodig en die had hij! Dat was een oven met een dikke laag zand voor de isolatie. In deze oven werd het brood gaar gestoomd. Veel bakkers hadden niet zo'n speciale oven voor roggebrood. Daarom hadden ze veel interesse in het roggebrood van Hoogland. Hij verkocht het aan diverse bakkers in het Gooi. Vaak ging hij daarvoor 's avonds, na zijn werk, nog naar Hilversum om het roggebrood te bezorgen.

Veel mensen maakten thuis zelf hun roggebrood klaar en lieten dat bij ons in de oven bakken. Dat noemde je inzetten. Er zaten wel grote verschillen in kwaliteit tussen deze broden!

Verder bakte vader speculaas en een andere specialiteit was zijn krentenbrood.

Het meel, dat vader gebruikte, kwam o.a. van Meelfabriek "De Korenschoof" uit Utrecht. Als er weer een voorraad meel binnenkwam, moesten wij dat allemaal naar zolder sjouwen, waar het werd opgeslagen. Een hele klus!

Het meeste brood werd verkocht met het uitventen. Voor zover ik me kan herinneren werd er van ons uit meestal met 3 personen uitgevent. Dat gebeurde met enkele bakfietsen. Daarnaast was er ook nog een transportfiets met grote mand voorop. Wij ventten uit door heel Eemnes. Vader had ook nog enkele klanten in Laren. Mijn moeder heeft altijd de verkoop in de winkel gedaan. Vader heeft ook geregeld knechten gehad.

Wij, als kinderen, moesten al gauw meehelpen in het bedrijf. Sommige mensen

Marie Hoogland-Vergeer met zoontje Peter (Peet). Foto 1923.



Jan Hoogland met zoontje Peter (Peet). Foto 1925.

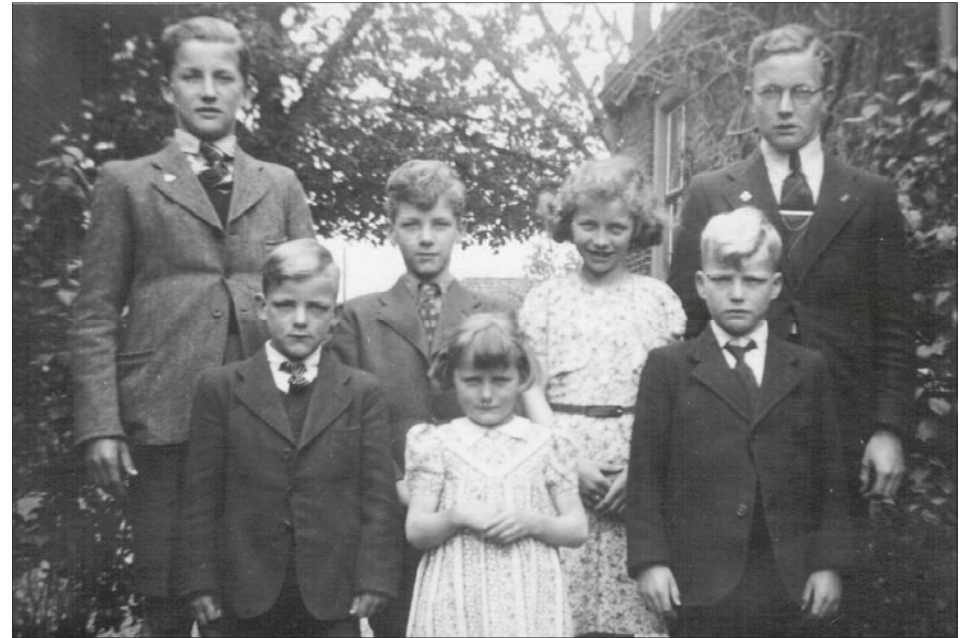


wilden rond het middaguur warm brood hebben. Mijn zus Riet ging daarvoor dan met brood in slopen op pad om deze mensen van dienst te zijn.

Aan het begin van de oorlog, op 25 december 1940, stierf mijn grootvader van moeders kant, die altijd bij ons in huis had gewoond. Hij heette Hein Vergeer en was ook de overgrootvader van de bekende schaatser Hein Vergeer.

De Tweede Wereldoorlog was een spannende periode! Wij hadden toen achter het huis een takkenschelf. Vader wist precies hoe je die in elkaar moest zetten. Binnen in die takkenschelf maakte hij een schacht. Daarin konden onderduikers uit de omgeving zich verstoppen in tijd van gevaar. Ook werden daarin clandestiene goederen opgeslagen, zoals o.a. roggebrood, dat zonder distributiebonnen te koop was.

De kinderen Hoogland, gefotografeerd ca. 1942. Achtergrond v.l.n.r. Hein/Henk, Gerard, Bets en Peet. Voorgond v.l.n.r. Martien, Riet en Jan.



Vader is in die oorlog vaak clandestien aan het bakken geweest. Eerst werd er twee keer per week clandestien brood gebakken, later bijna elke dag. Dat bakken begon 's avonds na 17.00 uur. De clandestiene roggebroden werden stiekem door de melkrijder naar Hilversum vervoerd. De kratten roggebrood werden dan verstoppt tussen de melkbussen. Zo konden de mensen zonder bonnen toch brood kopen!

Het einde van de oorlog was ook erg spannend. Op zaterdag 5 mei 1945 leek het erop dat we bevrijd waren. Vader had voor de Bevrijding meel apart gehouden om daar dan lekker wittebrood van te bakken. Hij was er die ochtend mee bezig terwijl Wim Staal met nog wat volk bij ons in de bakkerij was. Toen kwam gemeentesecretaris Van Hoepen achterom. Hij had een stel rood-wit-blauwe A-4tjes in zijn hand. Daarop stond dat wij bevrijd waren maar dat de Duitsers nog in Eemnes waren en dat we dus voorzichtig moesten zijn. We stonden het net allemaal

Marie Vergeer en Jan Hoogland. Foto uit 1945.



te lezen toen er twee moffen bij ons achterom kwamen. Die waren ingekwartierd bij de familie Koelewijn op Wakkerendijk 14. Ze namen ons de pamfletten af en verdwenen weer snel. Ze hebben het waarschijnlijk aan hun meerderen laten zien en die hebben gezegd dat ze de mensen met de pamfletten moesten oppakken. Ze kwamen snel bij ons terug maar toen waren alle mannen al verdwenen. Mijn vader en mijn broer Peter zijn toen ondergedoken in het archief van het gemeentehuis, naast onze bakkerij. Mijn broer Hein is gauw iemand gaan halen die het bakwerk van vader kon afmaken. Mijn moeder was doodsbang en daarom bleef onze achterbuurman Henk van Wijk die nacht bij ons in huis. De volgende dag, op zondagmiddag 6 mei, trokken de Duitsers zich definitief terug uit Eemnes. Toen konden mijn vader en mijn broer weer tevoorschijn komen en was Eemnes bevrijd.

Op 1 juni 1945, kort na de bevrijding, waren mijn ouders 25 jaar getrouwd. Ze wilden heel graag een feest geven. Ruim van tevoren begonnen ze van alles te sparen voor dat feest. Alles werd opgeslagen in een geheime kast. Op een dag kregen we een inval van de moffen en die hebben toen die kast ontdekt en alles mee-

Peet Hoogland rijdt met zijn bromfiets over het Molenpad. Rechts Wakkerendijk 26, het huis van Van Wijk. Foto ca. 1948.



genomen. Tot groot verdriet van mijn ouders.

Na de oorlog kwam de bloeitijd voor de bakkerij. Wij, Peet, Hein en ik gingen steeds meer helpen. Op een gegeven moment kwam er ook een auto. In 1950 trouwde Peet met Cor de Bruijn. Ze verhuisden naar Lochem en namen daar een bakkerij over.

Het jaar daarna kwam er tegenslag: op 9 mei 1951 stierf moeder na een kort ziekbed. De bakkerij van Peet en Cor in Lochem werd geen succes. Ze kwamen na een jaar al weer terug naar Eemnes en gingen wonen op de hoek van de Kerkstraat en de Wakkerendijk (nr.2).

Het werd toen de bedoeling dat Peet de bakkerij van vader zou overnemen. Het kwam er bij mij dus niet van om de zaak over te nemen. Rond 1956 kon ik vertegenwoordiger worden bij de Hakabee ofwel de Handelskamer voor de Bakkerij in Hilversum. Die kans liet ik niet lopen en daar heb ik geen spijt van gehad.

In 1956 nam Peet de zaak van vader over. Die ging toen met de jongste kinderen op Laarderweg 78 wonen. Peet kwam met zijn gezin in de woning bij de bakkerij. Hij heeft de zaak voortgezet tot 1984, toen hij in het kader van een saneringsregeling kon stoppen.

Vader is in 1990 op 98-jarige leeftijd overleden.

Eemnesser Merklappen

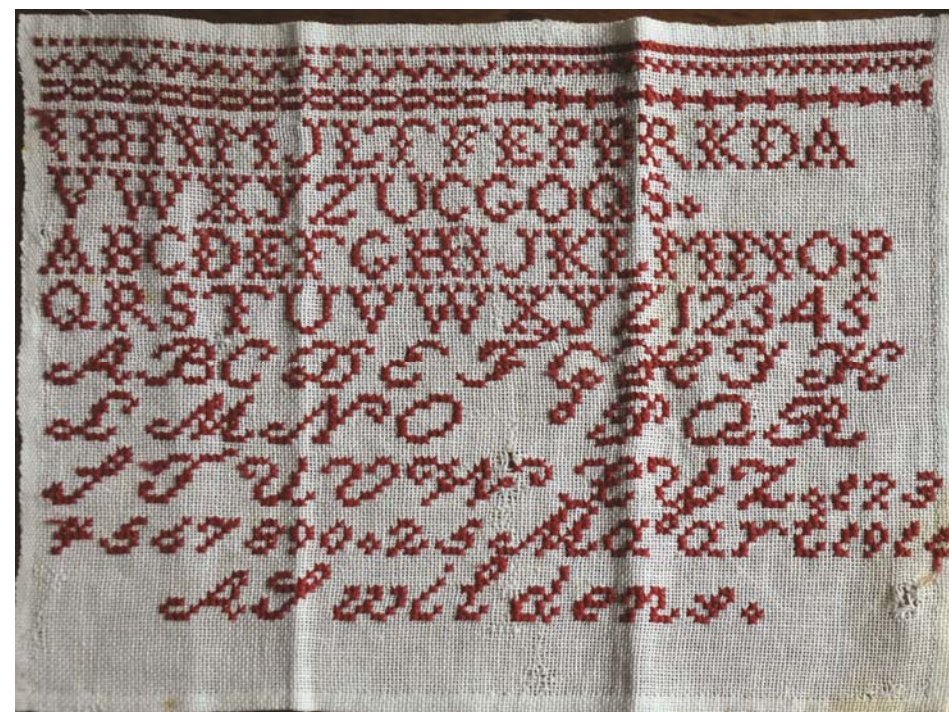
DEEL 4

HENK VAN HEES.

In ons kwartaalblad nr. 2 van 2016 en in de nrs. 1 en 3 van 2017 verschenen artikelen over Eemnesser merklappen, die in 2016 zijn tentoongesteld in de Oudheidkamer. Van alle tentoongestelde merklappen zijn foto's gemaakt door Desirée van Oostrum. In deze serie artikelen worden steeds zes merklappen afgebeeld en besproken. Dit is het vierde artikel in deze serie.



Merklap anno maart 1916, gemaakt door Anna (Annie) Christina Swildens (1906-1996), gehuwd met Wouter Hagen (1903-1985) uit Eemnes.
Annie kwam uit Amsterdam.



Merklap anno 1980, gemaakt door Mieke Maas-Rooijakkers (geb. 1944) gehuwd met Adrie Maas (geb. 1943) t.g.v. hun 12,5 jarig huwelijk op 6-12-1980.

Adrie, 1943 = Adrie Maas, JM = Jan Maas, vader van Adrie

AT = Antonia Tijssen, moeder van Adrie

Mieke 1944 = Mieke Rooijakkers, maakster

AR = Aloysius Rooijakkers, vader van Mieke

AC = Antonia van de Crommenacker, moeder van Mieke

J, 1969 = Judith Maas, dochter van Adrie en Mieke

R, 1971 = Robert Maas, zoon van Adrie en Mieke



Merklap anno 1856, gemaakt door Nelletje van Isselt (1843-1873).

NVI = Nelletje van Isselt (1843-1873), maakster

WVI = Willem van Isselt (1802-1866), vader

GVK = Grietje van 't Klooster (1802-1888), moeder

NDG = Naatje de Graaf (1825-1904), de handwerkjuffrouw

JDG = Jan de Graaf (1780-1848), vader van Naatje

AT = Agatha Taling (1779-1864), moeder van Naatje de Graaf.



Merklap anno 1981, gemaakt door Jannetje Niesing-Scherpenzeel (1923-2014) gehuwd met Willem Niesing (1919-2002) t.g.v. hun 35-jarig huwelijksfeest.

WN = Willem Niesing, JS = Jannetje Scherpenzeel

WN = Willem Niesing, zoon en GdG = Geertje de Groot, schoondochter

HN = Heintje (Henny) Niesing, dochter en AGS = Albertus (Bert) Gerhardus Snel, schoonzoon, JN = Jannetje (Janny) Niesing, dochter en JF = Jacob Frantsen, schoonzoon, GN = Gijsbert Niesing, zoon

AAN = Anna (Anja) Adriana Niesing, dochter en JR = Jacob Rebel, schoonzoon (beiden overleden), EN = Everline Niesing, dochter en HL = Henk Lustig, schoonzoon,



Merklap anno 1962, gemaakt door Maud Olga Engelhardt (1920-2005) gehuwd met F.W. Carsjens (1921-2007) indertijd geneesheer-directeur van Hoog Laren. Dit echtpaar woonde vele jaren op Meentweg 81 in Eemnes.



Merklap anno 1913, gemaakt door Gerritje (Ger) Scherpenzeel (1905-1985). Dit is een oefenlap. Met bloedvlekken?



OPSCUDDING IN EEMNES OP 13 DECEMBER 1917 Luchtschip trekt spoor van vernieling

BEWERKING JAAP GROENEVELD

Veraf van het vreselijke oorlogsgeweld van de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) gaat het leven zijn dagelijkse gang in Eemnes. Er zijn natuurlijk mannen gemobiliseerd van huis en er zijn wat Belgische vluchtelingen ondergebracht. Ook de distributie heeft zo zijn beperkingen, maar verder zijn er nauwelijks problemen. Tot in de vroege ochtend van 13 december de rust wreed wordt verstoord en men al denkt dat de oorlog ook in Eemnes is uitgebroken. Op Wakkerendijk 3 bleek een luchtschip te zijn terecht gekomen.

De krant *Het Centrum* van 14 december 1917 gaf onder de kop 'Allerlei' het volgende bericht: 'Hedenmorgen te ongeveer half 7 werd de kom van het dorp Eemnes in rep en roer gebracht door een helsch lawaai. Bliksemflitsen doorklieften de lucht, vergezeld van ontploffingen. Men dacht niet anders of er werden bommen geworpen. Gelukkig was dit echter niet het geval. Al spoedig zagen de ontstelde bewoners, die vol schrik hun huizen uitvluchtten, wat er gaande was. Een luchtschip hing vlak boven de huizen en had de elektrische geleiding langs den straatweg geraakt. Vanaf het gemeentehuis tot aan den weg naar Laren, dus over een afstand van ongeveer 200 M, waren de palen van de elektrische geleiding afgerukt, terwijl de leiding voor een twintigtal huizen vernield werd. Ook de telefoonpaal voor het hulppostkantoor was omgerukt. Het gevaarte hing dreigend boven de huizen en scheerde er vlak over. Eindelijk kon men een van de kabels vastgrijpen en zoo het gevaarte tot stilstand brengen. Het rukte eerst echter nog den schoorsteen en een gedeelte van het dak van het huis van mej. N. Perier af en kwam toen neer op het achterste gedeelte van de bakkerij van den heer J. Heek en sloeg toen over den kop. Dit huis werd voor een groot gedeelte vernield. Toen wij hedenmorgen op de plaats des onheils kwamen, hing het luchtschip nog gedeeltelijk op het huis. Het was voorzien van de Fransche onderscheidingstekens en de Engelsche vlag, dus geen Zeppelin, zooals men ons eerste meldde. Inzittenden werden niet gevonden. Men vermoedt, dat deze in de buurt van de Vuursche uit het schuitje zijn gesprongen.'

Verderop vervolgt Het Centrum met: 'Toen langzamerhand in den omtrek bekend werd, dat bij Eemnes een luchtschip neergekomen was, kwamen van alle zijden, per rijtuig en per fiets, nieuwsgierigen opdagen, zoodat het tegen twaalf zeer druk was in het anders zoo stille Eemnes'

Er waren meer krantenberichten, die er eerst bij gebrek aan informatie op los speculeerden. De vijf bemanningsleden werden in de buurt van Rotterdam aangetroffen en geïnterneerd. Ondanks aanvankelijke suggesties over een Frans luchtschip, werd al snel duidelijk dat het om een Brits exemplaar ging. Wat er nu eigenlijk precies was gebeurd, bleef vele jaren in het ongewisse. Merlijn van Eijk heeft dat uitgezocht in Britse literatuur over het ongeval met deze zogenaamde *blimp*. Bij deze honderdjarige herdenking geven we hem het woord in het volgende artikel. Daarna legt Jaap Groeneveld uit hoe het zit met *zeppelins* en *blimps*, die we niet meer zien, ook in vergelijking met luchtballonnen.

Het luchtschip met de staart nog omhoog en in vorm zoals de Eemnessers hem aantreffen.

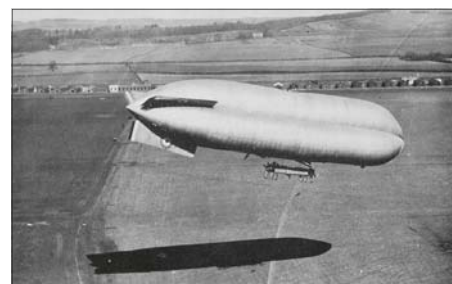


Brits luchtschip C26 stort neer op bakkerij Heek

HERINNERINGEN VAN EEN EEUW GELEDEN

MERLIJN VAN EIJK

Voor de familie Heek kwam de Eerste Wereldoorlog wel erg dichtbij op 13 december 1917. De woning, annex bakkerij, gelegen aan de Wakkerendijk 3 in Eemnes, een gemeente in het midden van Nederland bestaande uit Eemnes-Binnen en Eemnes-Buiten, werd die dag om half zeven in de ochtend wakker geschud door het neerkomen van een onbemand Brits luchtschip. Hoe kwam het helemaal hier in het midden van Nederland terecht? En ook nog wel onbemand!



Een landende Coastal Class blimp onder normale omstandigheden.

ACHTERGROND

Het luchtschip was de C26, een *Coastal Class non-rigid blimp* – een niet-star ballonachtig luchtschip – van de Royal Naval Air Service (RNAS). Het werd ingezet om voor de kust op zoek te gaan naar Duitse onderzeeërs. Het luchtschip had een bemanning van vijf personen die in een gondel zaten, die op zijn beurt onder het ballonlichaam hing. Het luchtschip werd aangedreven door twee 12-cilindermotoren van het merk Daimler en kon 22 uur in de lucht blijven. Het ballonlichaam was ongeveer 60 meter lang.

De C26 stond onder bevel van de commandant, *flight lieutenant* G.C.C. Kilburn, met verder aan boord, tweede officier *flight lieutenant* H.E.C. Plowden, stuurman *petty officer* (onderofficier) A.C. Townsend LM (*leading mechanic*), mecaniciën F.D. Johncock en AM2 (*aircraft mechanical class 2*) F.W. Warman. Op

In het midden G.C.C. Kilburn met rechts van hem zijn vriend en commandant van de C27, J.F. Dixon DFC, onderscheiden met het Distinguished Flying Cross (foto: Martyn Doggrell).



12 december werd de C26 er op uitgestuurd om het zusterschip, de C27 te gaan zoeken, want dit was niet teruggekomen van patrouille. De commandant van de C27, *flight lieutenant* J.F. Dixon DFC, was ook een zeer goede vriend van Kilburn.

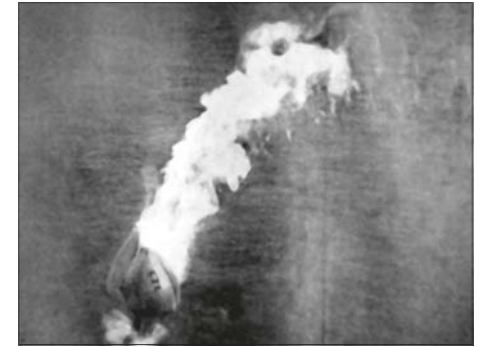
Kilburn is in 1915 in dienst gegaan als *midshipman* (zeekadet of adelporst). Op 11 november 1915 maakte hij zijn eerste vlucht met een luchtschip, de SS14. Na een lange training werd hij in juni 1916 overgeplaatst naar Schotland, waar hij voor het eerst op een *Coastal Class* luchtschip ging vliegen. Eerst vloog hij in de C5 en later dat jaar in de C7. In augustus 1916 vloog Kilburn zijn eerste vlucht als commandant van zo'n luchtschip en dezelfde maand kwalificeerde hij zich als *Coastal Class* piloot. In januari 1917 werd hij gestationeerd in Kingsnorth bij Chatham waar hij deze luchtschepen vloog, tot hij in juni 1917 terecht kwam in Pullman in Norfolk, waar hij commandant van de C26 werd.

Tijdens zijn verblijf hier vloog hij ook af en toe met de C27. In juli 1917 werd hij gepromoveerd tot *flight lieutenant* en op 17 juli 1917 maakte hij nog een parachutesprong uit de C26. Hij maakte zijn laatste vlucht op 12 december 1917 met de C26, die in Eemnes terecht zou komen.

Christiansens Hansa-Brandenburg W.12 laag



Brandende C27, neergeschoten en gefotografeerd door Friedrich Christiansen.



VERKEERD AFGELOPEN MISSIES

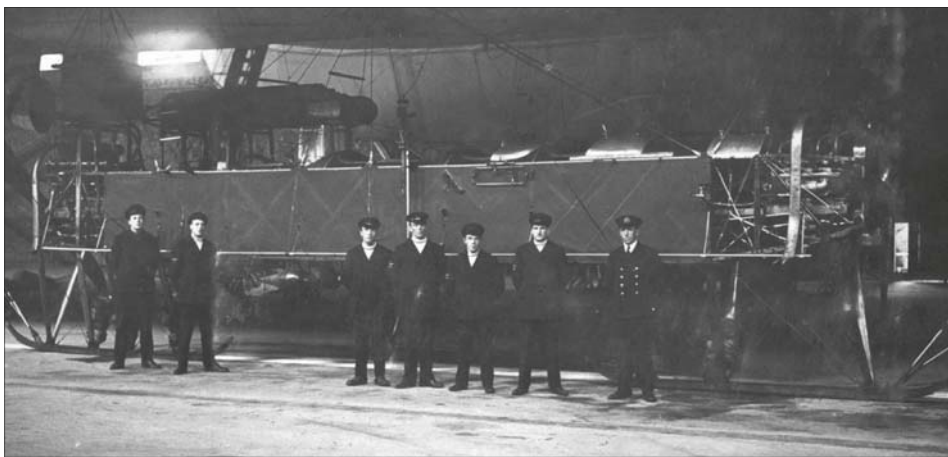
De C27 was op 11 december vertrokken uit Pulham voor een patrouille van het noordelijke deel van de Noordzee, maar ze kwamen al vrij snel in de problemen omdat ze werden opgemerkt door een Duits watervliegtuig, een Hansa-Brandenburg W.12. Deze werd bestuurd door *Oberleutnant zur See*, Friedrich Christiansen en *Vizeflugmeister* Bernhard Wladicka die de C27 onder vuur nam en het luchtschip in brand schoot. De C27 stortte brandend in zee waarbij de vijf bemanningsleden omkwamen. Aan boord ervan waren: *flight lieutenant* J.F. Dixon DFC (commandant), *flight lieutenant* H. Hall (tweede officier), AM1 (*aircraft mechanical class 1*) J.E. Martin (stuurman), AM1 E.R. Whyte (mecaniciën) en AM2 J.E. Collett (marconist).

Van hun overwinning maakte de Duitse vliegenier een foto. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was Christiansen *General der Flieger* en hij was gestationeerd in Hilversum als bevelhebber van de *Wehrmacht* in Nederland. Na de aanslag door het verzet in Putten op 30 september 1944 gaf hij de opdracht voor de razzia in Putten met de woorden "*Das ganze Nest muss angesteckt werden und die ganze Bande an die Wand gestellt*". Friedrich Christiansen werd voor dit bevel in 1947 tot 12 jaar veroordeeld. Terug naar 1917.

Op het moment dat de C26 er op uit werd gestuurd, was er over het lot van de C27 niets bekend. Tijdens de vlucht was er geregeld contact tussen de C26 en het radiostation van de marinebasis van Lowestoft. Hieruit blijkt dat ze niets konden

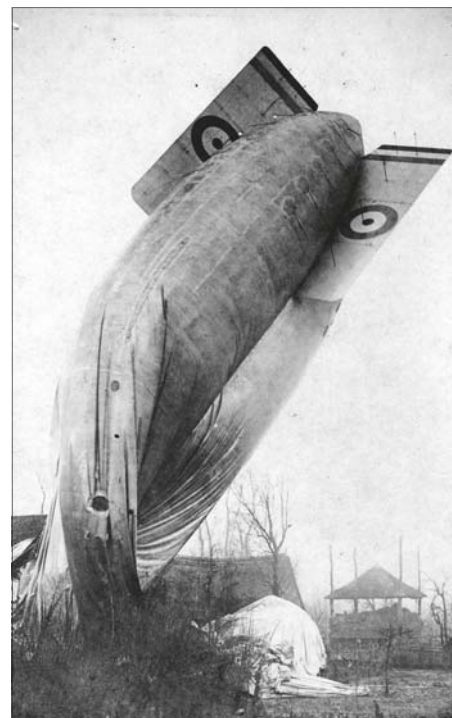
vinden en tegen 13:04 uur zond het radiostation het volgende bericht uit: *"Zichtbaarheid is minder dan drie kilometer, keer terug maar land niet later dan 3:00 uur."* De C26 bevestigde de ontvangst van dit bericht om 13:25 uur. Het station vroeg om 15:40 uur aan de C26 wat zijn positie was. De C26 antwoordde hierop het volgende: *"Twaalf kilometer oostelijk van Yarmouth"*. Het radiostation gaf hierop het bevel om terug te keren naar de basis. De C26 bevestigde dit bericht en antwoordde dat ze rond 16:45 uur terug zouden zijn op de basis. Maar tegen 17:15 uur kwam op de basis Pulham het bericht van de C26 dat ze problemen hadden gekregen met één van de motoren en dat ze richting zee dreven, zowat vier kilometer ten oosten van Lowestoft. Lowestoft werd hiervan op de hoogte gesteld, maar door het slechte zicht kon men het luchtschip niet zien. Het laatste bericht van de C26 was op 13 december om 01:23 uur. Het was een incompleet bericht dat zei: *"Pulham van C 26....."*.

Hierna zijn geen signalen meer van de C26 vernomen. Hij is nog wel gezien door de kustwacht van Kessingland ten zuiden van Lowestoft. Het zag er dus naar uit dat de C26 op weg terug was naar Pulham. Later zag de kustwacht de C26 bij de kust vliegen en de bemanning naar burgers roepen dat ze de touwen moesten



De gondel van een Coastal Class airship met een motor aan elk uiteinde. Rechts de commandant en vier bemanningsleden, links twee man grondpersoneel.

De C26 met al wat minder gas in zijn ballon.



pakken maar het zicht werd steeds slechter. Kilburn schijft hierover: *"We keerden terug naar Pulham om 12:30 uur en om 16:00 uur bereikten we de kust ten zuiden van Lowestoft in plaats van Yarmouth. Het zicht was erg slecht en de wind was sterker dan ik had gedacht. We volgden de kust richting Lowestoft om zeker te zijn van onze positie, en om 5 uur bereikten we Beccle, tot plots de achterste motor ermee ophield door een onbekende oorzaak"*. Kilburn vervolgt: *"De mecaniciën was, net als ik, van mening, dat we de motor wel weer aan de praat konden krijgen. Maar nadat we dit meerdere malen geprobeerd hadden, lukte dit helaas toch niet. We probeerden het luchtschip meteen te laten zakken om zo te kunnen landen, maar ook dit lukte niet omdat we niet genoeg gas konden laten ontsnappen om genoeg te kunnen dalen"*.

Er werd niets meer van de C26 vernomen totdat er een telegram van de marineattaché in Den Haag kwam waarin stond dat er een luchtschip in Nederland was neergekomen in de ochtend van 13 december.

SPANNENDE UREN BOVEN ZEE

De C26 dreef verder de zee op richting Nederland. Kilburn gaat verder in zijn rapport: *"Omstreeks 11:00 uur ging plotseling de remparachute open, waardoor onze snelheid terugliep tot ongeveer 8 knopen. We zonden met regelmaat lichtsignalen uit met de Aldis-flitslamp en vuurden lichtkogels af. Ik gooide de boeken met de*

codes niet overboord, zoals eigenlijk wel had moeten bij het naderen van de Hollandse kust, ik zond ook geen ander bericht uit. Om 1 uur trok de wind wat aan en het schip begon te duiken, waarbij hij verschillende malen het wateroppervlak raakte en we ballast en een bom overboord moesten gooien. Korte tijd later kwam de remparachute uit het water en het schip steeg naar 3.700 voet, waar ze twee uur goed in evenwicht bleef. Zodra we weer waren gestegen, probeerden we een bericht uit te zenden. Dit nam nogal wat tijd in beslag vanwege de schade die de zendinstrumenten hadden opgelopen toen we het wateroppervlak raakten.

De marconist hoorde wel de basisoproepen, maar kon deze niet beantwoorden. Om 02:30 uur (vroeger dan we hadden verwacht) merkten we, door de onderbreking van het geluid van de golven, dat het schip over land vloog. Hierdoor was de kans om het codeboek overboord te gooien, verkeken. Ik nam me voor om te landen en de codes te verscheuren, om deze vervolgens samen met de ballon te verbranden en daarna met postduiven berichten uit te sturen. We bereidden alles hierop voor, maar opnieuw konden we niet dalen ten gevolge van een gebrek aan één van de bovenste kleppen, we moesten een smal gat maken in de onderkant van het ballonmehulsel. Sinds de motor onbruikbaar was, bevond het schip zich in een erg slechte staat en de gondel hing vrijwel ondersteboven. Iedereen moest op de reling van de gondel zitten. De scheuren en de bovenste klep waren inmiddels weer in orde.

Het water en de brandstof gebruikten we als ballast. Er was geen licht te zien op de kust en door de mist was er



De ravage bij Wakkerendijk 3. Links vooraan een motor. Daarnaast Nederlandse militairen. Achter hen de geknakte gondel van de C26 en het anker op het dak van de schuur.

ook niets van het land te zien. Het anker greep iets en bracht het schip met een schok omhoog, waardoor bijna iedereen kwam te vallen. De ballon raakte de grond echter niet, en voor hij kon scheuren, raakte hij weer los. Hoewel we dichtbij waren, konden we de grond niet zien. Zelfs niet met gebruik van de Aldis-lamp. Om 03:15 uur greep het anker opnieuw iets. Deze keer gaf ik bevel om te springen, omdat ik dacht dat we nog 10 voet van de grond waren verwijderd, maar het was minstens 30 voet (ca. 3 meter). Tijdens de sprong werden de kabels uit onze handen geslagen. Luitenant H.E.C. Plowden viel in het kanaal en bracht het er levend en ongedeerd vanaf, maar petty officer A.C. Townsend ontwrichtte helaas zijn been. LM [F.D.] Johncock bleef ongedeerd. AM2 F.W. Warman, werd op de één of andere manier gegrepen door het schip en bleef in de ballon achter, voordat we ook maar iets konden doen”.

VERVOLG BOVEN NEDERLAND

Ze waren terecht gekomen bij het plaatsje Poortugaal nabij Rotterdam. Hier konden vier van de vijf bemanningsleden uit de gondel springen. De bemanning probeerde het luchtschip nog wel te ankeren maar dit mislukte. Eén van de bemanningsleden, de marconist F.W. Warman, bleef met zijn voet aan een steunbalk hangen tot hij bij Sliedrecht los kon laten. Hierover zei Frederick Warman zelf: “Toen de commandant het bevel gaf om het luchtschip te verlaten bleef ik hangen aan een steunbalk, die onder de olie en de benzine zat. Vervolgens ging ik weer met het luchtschip de lucht in omdat het lichter was geworden. Ik kon me vasthouden aan de steunbalk, ondanks dat ik ondersteboven hing. Het luchtschip hing op 45 graden met de achterkant omlaag waardoor ik niet meer aan boord kon komen en daardoor op de steunbalk bleef”. Hijzelf dacht dat hij een uur aan de steunbalk had gehangen. Warman gaat verder: “Toen het luchtschip weer lager kwam, liet ik me van de steunbalk vallen en kwam op mijn rug in een sloot terecht waar ik vrijwel meteen in slaap viel”.

De bemanning van de C26 werd opgepakt en zou de rest van de oorlog geïnterneerd blijven, vermoedelijk in Groningen. Aan het einde van zijn rapport merkte G.C.C. Kilburn nog het volgende op: “Ik wil nog wel zeggen dat de bemanning zich goed gedroeg en de bevelen goed opvolgde en deze naar behoren uitvoerde

De leeglopende staart zakt in de tuin van Heek.



en niet in paniek raakte. Ik ben ook blij dat het goed gaat met petty officer A.C. Townsend".

De onbemande C26 werd door de windrichting verder mee het noorden in gedreven, waar hij rond half zes bij een stoomgemaal aan de Vecht bij Utrecht aan een boom bleef hangen. Vervolgens bleef hij ook nog aan meegetrokken telegraafdraden hangen. Hierdoor vielen een aantal brandbommen, een oliespuit, een benzine blik en een parachute uit de gondel, gelukkig zonder schade aan te richten.

De C26 raakte uiteindelijk weer los en vloog via de Hoge Vuursche, om vervolgens neer te komen in Eemnes-Buiten. Bij het neerkomen trok het luchtschip een telefoonpaal en 200 meter elektriciteitsdraden mee, die aan palen hingen. Hierbij werd een schoorsteen vernield, waarna het luchtschip op de bakkerij van de familie Heek op Wakkerendijk 3 belandde.

CONSTERNATIE IN EEMNES

Het ballonlichaam bleef haken aan de achterkant van het huis en kwam zo aan het dak te hangen, waardoor hij verticaal omhoog bleef staan. De gondel was tegen de muur gesmakt en dubbel geknikt. De motoren hebben verder geen schade aangericht. In de wijde omgeving werden zaken gevonden die afkomstig waren uit de gondel. Toen het luchtschip met veel kabaal vast was komen te zitten werden omwonenden gealarmeerd. De buurman op Wakkerendijk 1, Aart de Bruijn, wilde met zijn jachtgeweer erop schieten. Gelukkig werd hij hiervan weerhouden.



De verrekijker uit het luchtschip C26 al 100 jaar in Eemnes achtergebleven en bewaard (coll. HKE).

Restanten van de huid van de C26 bewaard in Archief Eemland, Amersfoort.

In Archief Eemland bevindt zich nog een stukje van het ballonmateriaal en de Historische Kring Eemnes bezit een verrekijker die nog uit het luchtschip komt.

Over zeppelins, blimps, luchtschepen en luchtballonnen

JAAP GROENEVELD

Het Nederlandse leger was al gewaarschuwd en soldaten van het legerkamp bij Laren kwamen snel richting Eemnes, om op zoek te gaan naar de bemanning maar het werd al gauw duidelijk dat deze al geïnterneerd was en dat het luchtschip leeg was, behalve kaarten, aantekeningen, een Lewis-mitrailleur en diverse andere spullen. Een deel van de uitrusting was onderweg al uit de gondel gevallen.

Besloten werd, dat het luchtschip afgevoerd zou worden naar Soesterberg. Om dit te kunnen bewerkstelligen, arriveerden er in de middag van 13 december diverse vrachtwagens en militairen uit Naarden, Crailo en Soesterberg. Rond vijf uur werd het luchtschip lek geprikt. Pas de volgende dag werd hij in zijn geheel afgevoerd op in totaal drie vrachtwagens. De familie Heek heeft 600 gulden schadevergoeding gekregen van de Britse overheid voor de geleden schade.

BESLUIT

Met dank aan: Marieke Hilken, Johan Ryheul, Martijn Overkleeft, Evelyn Voets, Martyn Doggrell en Historische Kring Eemnes. In deze publicatie zijn wat aanvullingen en verbeteringen aangebracht.

Merlijn van Eijk is geïnteresseerd in de Eerste Wereldoorlog, voornamelijk het Westelijk Front en het Dolomietenfront. Dit stuk schreef hij in 2012 voor het blad 'De Groote Oorlog' van de Western Front Association Nederland.

LITERATUUR

<http://landewers.net>

<http://1914-1918.invisionzone.com/forums>

W. van IJken, 'Het luchtschip', in *Historische Kring Eemnes*, 5 (1983), nr. 2, p. 58-61.

Brian J. Turpin, *British Naval Airships 1909-1921*.

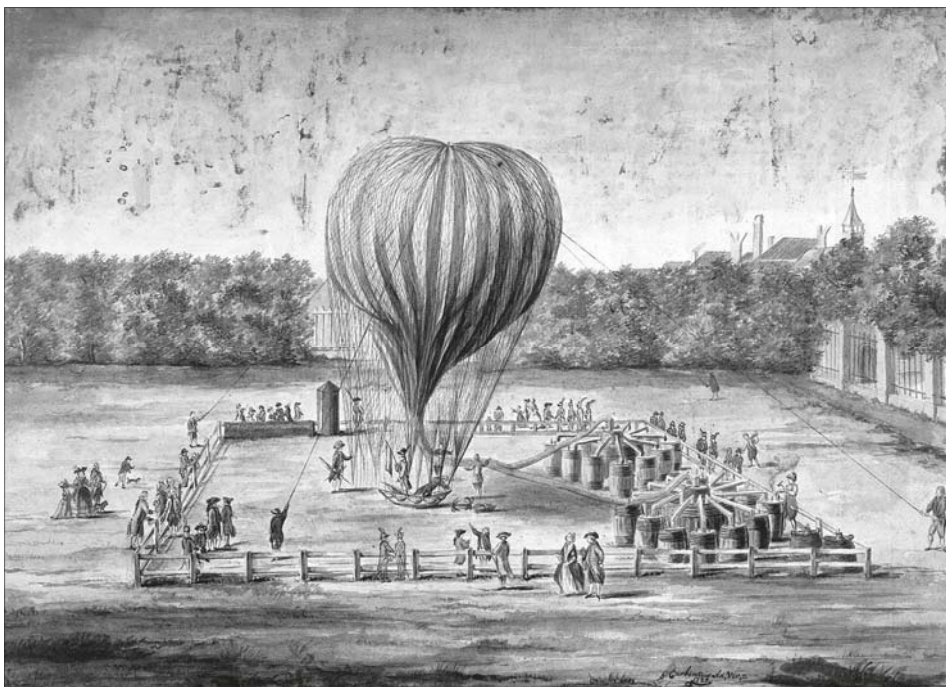
Het neerstorten – nou ja, vast raken – van het Engelse luchtschip C26 op bakkerij Heek (Wakkerendijk 3) precies honderd jaar geleden is één van die indrukwekkende zaken die in het geheugen zijn gegrift van het anders zo rustige Eemnes. Enige uitleg bij het hiervoor geplaatste artikel over de ongelukkige vlucht van de C26 lijkt me op zijn plaats. Luchtschepen zien we tegenwoordig niet meer. Hoe zit dat met die benamingen? Een wat is het verschil met een luchtballon? Hoe werken ze?.

Over 'luchtschip' kunnen we kort zijn. Dat is het verzamelbegrip voor zowel de zeppelin als de blimp, met hun equivalenten in andere talen: Engels *airship* en Duits *Luftschiff*. Hoewel het toch vaak gebeurt, kan men echter een *blimp* geen zeppelin noemen, noch omgekeerd. Een luchtballon is alleen bestuurbaar in de hoogte en hij waait met de wind mee als je hem niet aan een kabel vastzet. Een luchtschip heeft motoraandrijving om tegen een niet al te harde wind in te vliegen. Daarom is deze sigaarvormig. Een *blimp* of *non-rigid airship* (niet-star luchtschip) is eigenlijk een sigaarvormige luchtballon. Hij dankt zijn naam aan het geluid dat de huid maakt als je er met je vinger tegenaan duwt, wat in begin 1915 de naam deed ontstaan. Een zeppelin, genoemd naar zijn uitvinder Ferdinand Graf von Zeppelin, heeft een aluminium geraamte waar overheen een huid is gespannen; een *rigid airship* (star luchtschip) dus. Voor de rest werken ze hetzelfde.

WET VAN ARCHIMEDES

Het werkingsprincipe van zowel luchtballonnen als luchtschepen is gebaseerd op de natuurkundewet van Archimedes, die bijvoorbeeld verklaart waarom een ijzeren schip in water drijft. Een ballon met gas met een soortelijk gewicht (uitgedrukt in kg per m³), dat lichter is dan de lucht buiten de ballon, zal gaan opstijgen. De

Het opstijgen van de 'aerostatische machine' van Jean-Pierre Blanchard, gevuld met ter plekke gemaakt waterstofgas, op 12 juli 1785 in de tuin van de Oude Hof te Den Haag.



stijgkracht is gelijk aan het gewicht van de buitenlucht dat door de ballon is vervangen, minus het gewicht van het gas in de ballon, minus het gewicht van alle ballonmateriaal en alles wat daaraan hangt (gondel, passagiers, bagage, ballast). Is dat verschil 0 dan blijft hij op dezelfde hoogte. Is het verschil positief, dan stijgt hij; negatief betekent dalen. Dat doen ze tot de hoogte die door de lagere, respectievelijk hogere luchtdruk van de buitenlucht past bij hun gewicht en het verschil 0 wordt. Hoe groter het verschil, hoe sneller de stijging, respectievelijk de daling zal gaan.

Heteluchtballonnen moeten steeds weer de lucht in de ballon verhitten met een brander tot ca. 100 graden Celsius om de luchtinhoud van de ballon licht te houden. Bij een gasballon hoeft dat niet, want het gebruikte gas is van zichzelf al licht. Het kostbare, onbrandbare helium is daar ideaal voor, maar het zeer brand-

PH-YS van Caraco boven de Ploeglaan in het najaar 1979 (foto auteur).



bare waterstofgas of 'lichtgas' uit de gasfabriek werd veelvuldig gebruikt omdat het goedkoop en gemakkelijk te krijgen was.

Op 4 juni 1783 lieten de gebroeders Montgolfier voor het eerst een ballon - een heteluchtballon - opstijgen. De fraai versierde ballon van doek en papier gespannen over een licht skelet, met een balkon rond de opening onderin, steeg op boven een houtvuur en vloog 2 km ver. Nog in datzelfde jaar op 1 december vloog Jacques Charles als passagier voor het eerst met zijn luchtballon gevuld met waterstofgas.

De eerste demonstraties in Nederland volgden al snel. Jan Modderman in Groningen met een papieren heteluchtballon met een vogel rond 19 maart 1784 en daarna op 25 maart een gasballon in Amsterdam langs de Amstel. In 1794 werd voor het eerst een ballon ingezet voor luchtverkenning bij de Slag om Fleurus; een man in een mandje onderaan een ballon die aan een kabel op zijn plek werd gehouden.

In de jaren 1950-1970 was het echtpaar Jo en Nini Boesman bekend van hun ballonvaarten met een gasballon. Vanaf omstreeks 1970 maakten de in gebruik veel goedkopere heteluchtballonnen opgang. Op zaterdag 1 mei 1976 landde er waarschijnlijk voor het eerst één in Eemnes, wat groot nieuws was in de Laarder Courant van 4 mei. Hij was in Hilversum opgestegen. Enige jaren later vloog regelmatig de reclameballon over van Caraco ijs, de PH-YS in de vorm van een ijsje.

ZEPELIN

Graf von Zeppelin had al het gebruik van ballonnen opgemerkt in de Amerikaanse Burgeroorlog (1861-65) en de Frans-Duitse oorlog (1870-71). Hij kwam op het idee om een bestuurbare en zichzelf verplaatsende ballon te maken; motoren kwa-

In 1915 ook al dreiging vanuit de lucht boven Londen.



heeft zo zijn eigenaardigheden. Om te dalen laat men gas ontsnappen door een ventiel. Om voortijdige daling te voorkomen, bijvoorbeeld ten gevolge van verlies van gas of luchtdrukveranderingen, werpt men ballast af (water of zand). Is men in nood en er is geen ballast meer, dan gaan bruikbare spullen overboord. Springen er bemanningsleden uit, dan zal net als bij het afwerpen van ballast de ballon weer stijgen. Dat gebeurde er dus in Poortugaal met de C26, die het vijfde bemanningslid weer mee omhoog sleurde.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog vlogen Duitse zeppelins naar onder andere Londen om bommen te gooien, maar de Britten werden snel handig in het neerschieten van deze kwetsbare luchtvaartuigen. Zij zaten verder ook niet stil toen Duitsland met onderzeeërs hun schepen ging aanvallen. In Kingsnorth ontwikkelden zij vanaf februari 1915 een honderdtal *SS (Submarine Scout) Class blimps* uit

men daarvoor beschikbaar. Vanaf 1890 begon hij te werken aan zijn uitvinding en in 1895 kreeg hij patent. Zijn eerste prototype, de LZ1 (Luftschiff Zeppelin 1) bouwde hij in Friedrichshafen aan het Bodensee. Het was een sigaarvormig ballonlichaam van 128 m lengte dat gespannen was rond een licht aluminium skelet. Daarbinnen bevonden zich zakken met gas. Er hing een gondel aan en de voortstuwing was door middel van twee Daimler motoren. Het had een gewicht, dat van voren naar achteren kon worden verplaatst om het in evenwicht te houden, 360 liter water als ballast en staartvinnen om te manoeuvreren. Het vloog voor het eerst op 2 juni 1900. In 1908 had de LZ3 4398 km afgelegd in 45 vaarten en het Duitse leger nam hem over.

De bestuurbaarheid in hoogte van met gas gevulde ballonnen en luchtschepen

De latere USS Los Angeles van de Amerikaanse marine, gebouwd door Von Zeppelin als LZ126, komt in 1924 aan op Lakehurst. De lijnen op de romp tekenen het geraamte af.



een ongebruikte ballon en een beschadigd vliegtuig als gondel om Duitse onderzeeboten te bestrijden. Daarna volgden in 1916 de grotere *C (Coastal) Class blimps*. Het grootste succes met zeppelins was de pendeldienst van 1932 tot 1937 met de LZ127 Graf Zeppelin, die overigens in 1929 de wereld rondvloog, en de LZ129 Hindenburg over de Atlantische Oceaan. Een reis duurde ruim 80 uur. Er kwam een abrupt einde aan door een blikseminslag bij het landen van de Hindenburg op 6 mei 1937 op Lakehurst bij New York, die de waterstofvulling in brand zette. Einde Zeppelinproject. De Verenigde Staten wilden uit strategische overwegingen geen helium verkopen. Tegenwoordig worden nog wel blimps gebruikt voor reclamedoeleinden of rondvluchten, vooral in de Verenigde Staten.

BRONNEN

Op internet beschikbare informatie, zoals op Wikipedia en andere pagina's.

Het Boerenleven in Eemnes rond 1950

NAJAAR EN WINTER

BERT SNEL

Ook deze keer was ik weer te gast bij Joop en Fie Blom om hun verhalen van het boerenleven rond 1950 te horen. Deze keer speciaal over de herfst en de winterperiode

In de herfst brak na de oogsttijd een wat rustiger periode aan, al is dat met werkdagen van 's morgens 4 tot 's avonds 7 uur, naar de huidige maatstaven niet zo heel rustig. Vanaf september werden de laatste dingen geoogst zoals de aardappelen, knollen en voederbieten. Als de aardappelen in september geoogst waren, werden die te drogen gelegd op de deel en in de stal. Ook werden in oktober de voederbieten en koolrapen gerooid en thuis in de kuil opgeslagen. Een kuil was een groot gat in de grond waarin de bieten of koolrapen werden opgestapeld. Dan ging er een laag stro overheen en dat werd weer afgedekt met een dikke laag aarde. Op die manier konden ze koel, donker en vorstvrij bewaard worden.

De bieten en koolrapen werden geteeld achterin de polder bij het land van Noordam, dicht bij het Raboes, aan de zeekant, waar een dikke vruchtbare kleibodem was.

Als het land in de polder in het najaar te nat was om daar te kunnen grazen, werden de koeien *verkampt* naar de Driest-landen achter de boerderij. Een perceel weiland werd een kamp genoemd, vandaar de term verkampen. Bij dat verkampen liepen de koeien gewoon los over de weg naar het andere land. Hierbij werden de kinderen of de burens ingeschakeld om de koeien bij de dammen en inritten tegen te houden en zo in de goede richting te sturen.

Eind oktober liep de melkopbrengst van de koeien hard terug. Fie vertelde dat ze bij koud en nat weer in het najaar soms wel 5 koeien moest melken om een emmer vol te krijgen. In het gras zat dan bijna geen voeding meer en daarom moesten de koeien op stal. Eerst moesten dan de aardappelen die in de stal lagen te drogen, buiten in de kuil opgeslagen worden, om ze met stro en zand afgedekt te bewaren voor de winter. In de winter werd de kuil aan de voorkant open gemaakt en de benodigde hoeveelheid aardappelen of bieten werd er uit gehaald, waarna alles weer werd afgedekt voor de vorst en het licht.

Als de koeien op stal stonden werden ze na het melken gevoerd met hooi uit de hooiberg. In het begin werden er iedere dag wat knollen gerooid als bijvoe-

Fie Blom-Overeem aan het melken in het land.



Aan het melken. Joop Blom met dochter Ria en zoon Tijmen. Foto ca. 1962.



ding. Er werd met de boerenwagen naar het land gereden en daar werden zoveel knollen gerooid tot de wagen vol was. Thuisgekomen werd dit op de deel gereden en daar als voorraad neergezet. Iedere dag werd er zoveel afgehaald als nodig was. Na een paar dagen werd er dan weer een nieuwe wagen van het bouwland gehaald. De knollen werden verbouwd op de bouwlanden op de Driest en langs de Laarderweg. Daar waar nu de Patrijzenhof en de A27 liggen. Daar werden ook de aardappelen en het graan voor eigen gebruik verbouwd. Het graan werd aan het eind van de zomer vaak nog met de hand gemaaid en op schoven gezet. Daar kon het dan drogen. Daarna werd het graan op huis aan gehaald en daar opgeslagen om goed te drogen. Dan kwam eind oktober de dorsmachine langs om het graan op het erf te dorsen. Dat was een grote machine met veel grote vliegwielen en daarover onbeschermd draaiende banden. Het ging met veel stof en lawaai gepaard, maar de schoven gingen er aan de bovenkant in en aan de ene kant viel het graan in de zakken en aan de andere kant kwamen de gedorstte halmen er uit. Die werden dan in bossen gebonden en opgeslagen op de schuurzolder.

Er werd rogge, haver en tarwe verbouwd. Rogge voor de koeien, de varkens en het roggebrood. Haver voor de paarden en de tarwe was bestemd voor het eigen brood. Het graan werd gemalen bij de maalderij op de Molenweg.

Als de knollen later in de tijd op waren dan werd er overgeschakeld op de voederbieten en koolrapen uit de kuil. Die moesten dan eerst schoongemaakt wor-

*Fie Blom-Overeem maakt de melkbussen schoon.
Foto ca. 1960.*

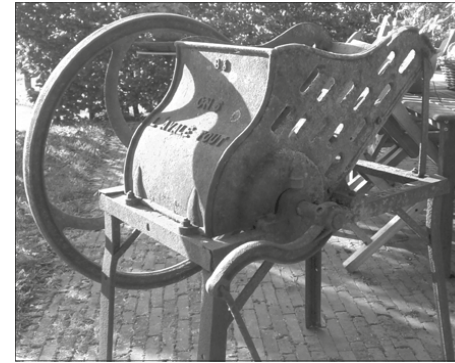


den waarbij de klonten klei er vanaf geschraapt werden. Dat was lastig en vies werk want de klei was hard en taai en moeilijk te verwijderen. Daarna werden ze in de bietenmolen in grove stukken gemalen. Ook was het vaak lastig om de grote bieten stuk te krijgen. De koeien kregen ook iedere dag een handje biks en een portie slobber. Dat was een mengsel van gemalen graan, gehakseld stro en water. Het stro werd gehakseld (in kleine stukjes gesneden) in een hakselmachine. Het stro moest met de hand in de machine geduwd en gemalen worden wat best een zware klus was. Naast het gehakselde stro, werd ook het eigen geteelde graan voor de slobber gebruikt. Als dat op was, werd daarna graan gehaald bij de maderij aan de Molenweg. De koeien kregen het voer in een langgerekte halfronde voergeul, de zeul of zeuning genaamd. Voorin op de deel was een stal

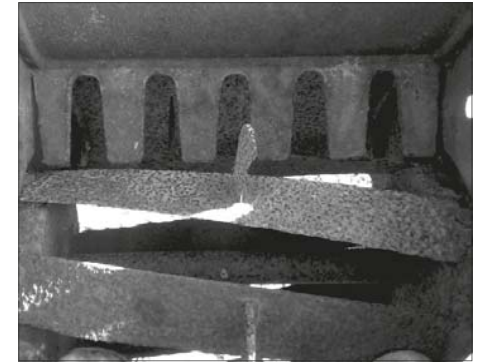
voor twee paarden. En in de schuren werden nog wat varkens en kippen gehouden.

De mest van de koeien kwam achter de koeien in de groep: een diepe goot die aan de achterkant van de deel in een gierput uitkwam. Aan het eind van de stal zat dan boven de groep ook het toilet voor de familie. Je zat dan op een houten bankje met een rond gat er in. Je deed je behoefte, veegde je billen met een krantenpiertje schoon en alles ging dan met de mest van de koeien de put in. Die putten moesten dan om de dag gelegegd worden. De putten werden gelegegd met een puls. Dat was een zinken emmer aan een lange steel. De gier werd in een gierwagen gegooid. Dat was een grote houten bak op een wagenonderstel. Dan werd de gier meestal naar de Driest gereden omdat daar de mest het hardste nodig was vanwe-

De bietenmolen.



De messen van de bietenmolen.



ge de schrale grond. In de polder was de grond van zichzelf al vruchtbaarder door de dikke laag zeeklei, zodat er daar minder vaak bemest moest worden. De mest werd dan met een platte houten schop met opstaande randen vanuit de bak over het land gegooid. Dit gebeurde staande met de voeten op de zijkant van de mestkar. Dan moest je maar hopen dat het paard geen onverwachte beweging maakte want dan lag je languit in de gierbak en moest je een extra keer in de teil om je schoon te schrobben.

In de varkensstallen lagen de varkens op een laag stro. Als er dan te veel mest op kwam werd er weer een schoon laagje stro overheen gegooid. Als de laag te dik werd, moest de stal leeggehaald worden. Met de kruiwagen werd de mest dan op de mesthoop gereden. Ook de kippenmest kwam daar terecht. Ook deze mest werd gebruikt voor het land, maar ook voor het bouwland en de groentetuin. Het melken bepaalde in die tijd het levensritme van de boer en boerin. Er moesten iedere dag 20 koeien gemolken worden. Zowel in de morgen als in de middag werd er tussen vier en half vijf met het melken begonnen. Dit moest zo vroeg om op tijd klaar te zijn voor de melkrijder van de melkfabriek die de melk rond 7 uur kwam ophalen. In de winter, als het kouder was, kwam de melkrijder maar één keer per dag en werd de melk van de middag in de koelbak met koud water gezet en de volgende morgen meegenomen. Het was ook belangrijk dat de melk tijdens het melken met kracht in de emmer werd gespoten zodat de melk schuimde. Als de melk niet schuimde dan werd je helemaal onder gespetterd en ging er te veel melk

De melkbus met daarop de melkzeef (temus).



verloren. Als de emmer vol was werd de melk door een grote zeef, de *temus*, in de melkbus gegooid. Tussen twee koperen zeven zat dan ook nog een papieren zeef om alle kleine ongerechtigheden uit de melk te zeven.. Fie vertelde dat ze, als ze zwanger was, met melken door ging tot vier weken voor de bevalling. Zij was dan wel vaak bang als de koeien, die op stal stonden, tegen elkaar aan gingen duwen en zij er tussen zat. Gelukkig is het altijd goed afgelopen. Als er ziekte was, moest er hulp ingehuurd worden bij het melken. Bij Joop en Fie was dat vaak Henk Scherpenzeel de buurman.

Na het melken werden eerst de kalveren gevoerd. Ieder kalf kreeg 3 á 4 liter melk. De stierkalfjes werden na 3 weken opgehaald door de veehandelaar. De

De puls waarmee de gier uit de gierkelder werd geschept.



Het draaiwiel, een restant van de hakselmachine.



koekalfjes mochten na 6 á 8 weken naar buiten. Dan moesten de omheiningen goed nagekeken worden, want deze kalveren wisten snel te ontsnappen. Om die reden liepen de jonge kalveren meestal op de Driest, dicht bij huis. Ook al liepen ze al in de wei, ze kregen nog wel een paar maanden melk als aanvullende voeding.

Daarna was er tijd voor het ontbijt en werd er brood gegeten. Na het ontbijt moesten dan eerst alle melkspullen zorgvuldig worden schoongemaakt met heet water en soda; dat werkje werd meestal door de vrouw gedaan. De melkbussen die terugkwamen van de fabriek werden ook weer met een emmer water, met daarin een druppeltje chloor, schoongemaakt.

Joop ging dan het hooi voor die dag, uit de hooiberg naar beneden gooien en naar de deel slepen. Ook het kuilgras werd dan op een hoop gegooid op de deel. Dan kregen de koeien hun voer voor zich in de zeul. Daarna kregen ook de paarden, varkens en kippen hun voer. Naast het voeren werden ook de stallen uitgemest. De mest werd naar het land gereden. De knollen werden van het land gehaald, de bieten uit de kuil gehaald, schoongemaakt en gemalen.

Om 12 uur werd er warm gegeten. Soep, grote porties aardappelen, groente en vlees. En tot besluit een flink bord pap om de gaatjes te vullen. Na het eten werd er, als de werkzaamheden het toelieten, wel eens een dutje op de divan of in de rookstoel gedaan. In de middag werden de werkzaamheden op en rond het huis weer opgepakt. Ook voor de vrouwen was er genoeg te doen. Aan het eind van de middag werden de koeien weer gevoerd en daarna gemolken. Daarna moest al het melkgerei natuurlijk ook weer schoongemaakt worden met water en soda.

Er werd rond zes uur brood gegeten. In de herfst en winter was er in de avond meer tijd voor bezoek aan burens, kennissen en familie. Ook werd er soms wat aan huisnijverheid gedaan. Breien, borduren etc. Tussen half tien en tien uur werd het bed opgezocht.

Naast de zorg voor de kinderen, moesten de vrouwen drie keer per week de kleding wassen. En alle keren moest voor het warme water het fornuis in de bijkeuken weer opgestookt worden voor heet water. Dan werd de kleding met een boender geschrobd op de wasplank. Daarna uitgespoeld in koud water en opgehangen aan de lijn. Als je warm water wilde hebben moest je altijd het wasfornuis opstoken of het op het kookfornuis koken. De geiser had toen nog zijn intrede niet gedaan.

Ook werd van het tarwemeel zelf het eigen brood gebakken. Om de zoveel tijd ging Joop met een zak tarwe in de kruiwagen naar de maalderij van Hendriks (later Gerard van Klooster) aan de Molenweg om het tot meel te laten malen voor het brood. Voor roggebrood kon het roggegraan één keer per week naar de bakker gebracht worden. Daar werd dan voor verschillende mensen roggebrood gebakken. Dit was een speciale manier van bakken waarbij alle naden van de oven met klei werden dichtgesmeerd en het als het ware gaar gesmoord werd.

Ook werd de eigen boter gekarnd voor boter en karnemelk. De vrouwen zorgden verder dat alles in en om de boerderij schoon werd gehouden. Op zaterdag moesten alle straatjes en stoepen worden geschrobd en daarna werd het erf aangeharkt, zodat alles er netjes uit zag voor de zondag. Aan het eind van de dag ging iedereen zich wassen in een teil met warm water, zodat ook de hele familie weer schoon was voor de zondag.

Op de zondag werd het werk tot een minimum beperkt. Er werd alleen gemolken en natuurlijk werden de beesten gevoerd. Men ging één of twee maal naar de kerk, bezocht soms familie of vrienden en verder werd er rustig aan gedaan.

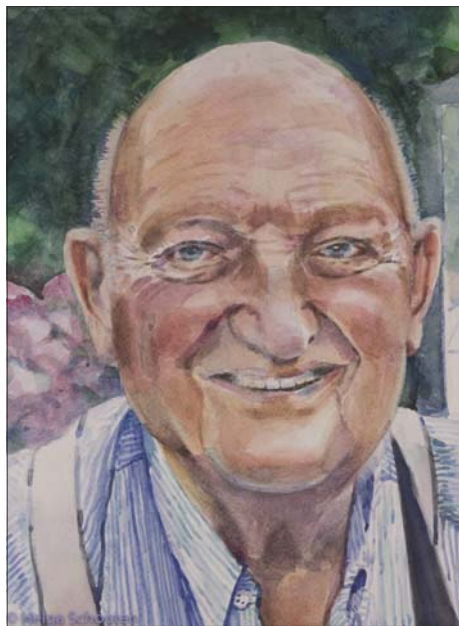
Boerderij Meentweg 37 van de familie Blom; foto circa 1950.



Eind september werd het fruit geoogst. Dat werd gedeeltelijk ingemaakt, er werd jam van gemaakt. De appels en peren werden in de kelder koel bewaard. Ook werden er drie kussenslopen vol appelpartjes bij bakker Arie Heek gebracht om ze op de oven te drogen. Later was het hem te veel werk om al die appelstukjes neer te leggen, en moesten de partjes allemaal aan een draad geregen worden. Ze werden dan boven de oven opgehangen. Na een paar dagen konden ze worden opgehaald en werden ze bewaard in grote ijzeren trommels. Je kon ze later gedroogd eten als appelchips, maar meestal werden ze geweekt en gaar gekookt, om als toetje te eten.

In oktober moesten ook de sloten verbreed en uitgediept worden. Eerst werden het gras aan de kant en de waterplanten in de sloot met de zeis gemaaid. Om de paar jaar werd de sloot te smal en moest dan verbreed worden. De kanten werden dan schuin afgestoken met een driehoekige schop en om de 20 cm overdwers

Portret van Joop Blom, geschilderd door Helga Schouten.



doorgestoken. Deze pollen gras werden dan met de plukhaak op het land getrokken. De plukhaak was een kleine haaks omgebogen greep. Daarna werd met een soort omgekeerde schop de modder van de bodem op de kant gooid. Het was een heel zwaar karwei. Soms werd het ook gedeeltelijk uitbesteed aan losse arbeiders, die in de herfst en winter geen vast werk hadden. De klus moest in november klaar zijn want dan kwam het waterschap *schouwen*: kijken of het water goed afgevoerd kon worden naar de gemalen. Er werd een schouwdatum vastgesteld voor verschillende gedeeltes van de polder. Waar en wanneer dat gebeurde, werd bekend gemaakt op de mededelingenborden, die bij het gemeentehuis en op verschillende andere plekken in

het dorp stonden. Op de betreffende datum kwamen er een paar mensen van het waterschapsbestuur de sloten en weteringen controleren. Als het niet goed was, kreeg je een waarschuwing. Bleef je daarna nog in gebreke dan liet het waterschap het op jouw kosten, door een door hen ingehuurde arbeider uitvoeren. Het was natuurlijk van groot belang dat het water in de natte winterperiode zo snel mogelijk werd afgevoerd, vandaar deze strenge maatregel.

Ook werden er in de winterperiode in de bossen bij Groeneveld wel bomen gekocht bij de boswachter. Je kreeg dan een perceel toegewezen, waar je mocht kappen. Deze bomen mocht je dan zelf omhakken, en ze werden met paard en wagen afgevoerd naar huis. Daar werden de bomen dan met een grote trekzaag in schijven gezaagd. Dat deed je dan met z'n tweeën. Daarna werden de schijven gekloofd en netjes in het hok opgestapeld als wintervoorraad voor het volgende jaar. Van de dunne sparren werden landhekken gemaakt. Voor de periode dat het spek en de hammen gerookt moesten worden werd er ook eiken- of beukenhout ge-

Joop Blom zaait rogge voor de gebroeders Roothart op het akkerland meteen ten zuiden van de Laarderweg en ten westen van het kerkhof. Foto Ernst Nieuwenhuis van circa 1972



kocht. Ook werden er op het erf langs de slootkanten vaak wilgen aangeplant. Die werden als ze groot genoeg waren, verkocht aan de klompenmaker, die er weer klompen van maakte. Die rooide ze dan zelf en voerde ze af naar het water om ze een jaar of meer te laten wateren, om zo de duurzaamheid te bevorderen. De klompenmaker Van Aken liet bijvoorbeeld zijn wilgenbomen wateren in de eerste havenarm.

De winter was ook de tijd dat er allerlei onderhoudsklusjes werden gedaan. Kleine reparaties aan de wagens, de schuren, het gereedschap etc. Ook werden de prikkeldraad-afrasteringen (de zogenaamde *vreeningen*) en de hekken gerepareerd. Ook werden er stalbezems gemaakt van berkentakken.

Tot zover dit verhaal over het boerenleven in de herfst en de winter. Een volgende keer komen het voorjaar en de zomer aan de beurt.

Oproep

GEZOCHT:

FOTO'S MOBILISATIE EERSTE WERELDOORLOG

Omdat het in 2018 honderd jaar is geleden dat de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) werd beëindigd, is de HKE van plan een tentoonstelling te wijden aan deze oorlog.

Nederland was toen gemobiliseerd en veel (jonge) mannen werden onder de wapenen geroepen. Daarvan zijn veelal foto's bewaard gebleven, zowel van militairen individueel als in groepsverband. HKE zoekt foto's van Eemnessers in uniform tijdens die mobilisatie.

Op zaterdagmiddagen van 14.00 tot 16.00 uur kunnen bezitters langskomen met zulke foto's waarvan bekend is wie erop staan. Dan worden de betreffende foto's gescand en de gegevens genoteerd. Men kan deze direct daarna weer meenemen.

Mocht de zaterdagmiddag niet schikken, dan kan een afspraak gemaakt worden om iets passends te regelen. Contact kan hiervoor worden opgenomen met Henk van Hees, tel 035-538 9849, of Jaap Groeneveld, 035-538 1609. Men mag ook zelf scans met de gegevens opsturen naar info@historischekringeemnes.nl, mits in 300 dpi gescand en als bijlage verstuurd.

Iedereen, die nog een foto heeft van grootvader of overgrootvader of een ander familielid als militair in de Eerste Wereldoorlog, doet ons een groot plezier met een scan!

Wie pakt die kans?

Helpen bij tentoonstellingen!

De Historische Kring Eemnes organiseert per jaar twee tentoonstellingen in de Oudheidkamer. Dit vraagt een gedegen voorbereiding, die al ruim van tevoren moet beginnen. We zijn op zoek naar mensen, die deze voorbereiding willen verzorgen.

Als het onderwerp van de tentoonstelling bekend is, moeten materialen en informatie verzameld worden.

Daarvoor moeten contacten onderhouden worden met mensen, die over materialen beschikken en de informatie loopt via die mensen of via de digitale weg.

Kortom: boeiend werk, waarbij je zowel achter je computer zit of met mensen contacten legt. Het is in principe niet de bedoeling dat je de tentoonstelling inricht; daar zijn andere mensen voor! Het gaat er dus alleen om dat je het voorbereidende werk doet.

Iets voor jou? Neem dan contact op met:
Liesbeth Lemckert (voorzitter HKE),
tel. 035 – 5311913;
e-mail: ne.lemckert@planet.nl

Bedankt voor de schenkingen 2^e helft 2016

Van juli t/m december 2016 bedachten verschillende schenkers ons met materiaal van velerlei aard, totaal 32 schenkingen met één of meer bestanddelen (nrs.16035 t/m 16066). Dank daarvoor! Hieronder staan ze vermeld, waarbij sommige schenkingen van dezelfde persoon zijn gecombineerd. Twee schenkingen zijn geretourneerd wegens gebrek aan relatie met Eemnes.

- Reproductie 31/100 van aquarel door Coraline Bäcker, 1992, van boerderij Wakkerendijk 140-142: dhr. J. Dijkman, Huizen;
- Boek, J. Zwaan. "Een kabinet van Gooi en Eemland", 1973: mw. R. Hilhorst-Hoogland.
- 5 Ordners met krantenknipsels periode 2002-2005: G. Elders;
- Ruilverkavelingskranten en 3 diverse publicaties: M. van Zanden, Maarssen;
- Apothekersdoosje "Apotheek Eemnes": mw. M.W. Baatje-Mebus, Baarn;
- Merklap en bidprentjes van Jacob Elders en Margaretha P. Hoogeboom: G. van den Brink;
- Merklap (1874), borduurwerk (1903), kadastrale kaart en plaat "Op de Goede Uytckijck" (1951): dhr. A.J. Ruizendaal;
- 13 Ex. "De Drost" en 6 ex. "De Vallei en Eemlander"; dhr. J.V.M. Out;
- Pokkenbriefje en uitnodigingskaart 50-jarig huwelijk: dhr. J. van Oostrum;
- Bus Chricron steenwas van Ocrietfabriek: dhr. B. Nouwens;
- DVD's aflevering "Van Rossum vertelt – Zeppelins" i.v.m. neergestort RAF-luchtschip: RTV Utrecht;



- Rouwmuts, zogenaamde 'vierkante muts': mw. G. Majoor;
- Set met 6 reproducties van oude prenten en een kopie van een zegel van Eemnes uit 1357: Historische Kring "Baerne";
- Merklap door Wilhelmina Barneveld (1869-1931): mw. W.A. Kooi-'t Jong, Baarn;
- Diaprojector met toebehoren: dhr. R. Seijlhouwer;
- Merklap gemaakt t.g.v. tentoonstelling HKE: mw. N.E. Lemckert;
- Tinnen wandbord SV "Eemnes" – "50 jaar lid K.R.D. Smit (1949-1999)": dhr. S. Mol;
- "De Spiegel" 21 mei 1955 i.v.m. brief van M.J.O. Branse: H. Reijs;
- Tegeltje "Zwaan Kleef Aan / Zuidwend" (1983), knipsels m.b.t. luchtschip (1916): dhr. J.V.M. Out;
- 27 Foto's: mw. R. van Oostrum-Westerhuis;
- Programma uit 1924 van Chr. Gemengde Zangvereniging "Excelsior": dhr. W. van Ijken;
- Gedenkboek 72 jaar KPO en 2 jubileumpr-jubileumprogramma's van KPO Eemnes: mw. A. van den Berg;
- Merklap, perceelvergunning verkoop melk, soldatenkist en -muts uit bezit van J. Glazenmaker: C. Groenestein;
- 14 Stukken documentatie m.b.t. Deo et Arti, Jongerenkoor en Kindervakantieweek: de erven van Rob Bakker;
- Ca. 55 boeken ten behoeve van verkoop door HKE, enkele in collectie: dhr. W. van Ijken;
- 2 Ordners met kopieën van oude bronnen en boeken i.v.m. Eemnes: dhr. W. van Ijken.



Het Bestuur

ADVERTEERDERS:

Autocentrum Eemnes
Eemoptiek
Eric Hoofd schildersbedrijf
De Kaasschuur
Garage Koot
Grandcafé Eemland
Groentespeciaalzaak Lekker Gezond
Hoveniersbedrijf Ben Makker
KringloopCentrum Eemnes
Notariskantoor mr. W.A. van der Sluis
Van der Waaij, Makelaars en Rentmeesters
Welkoop, Groen & Doen

SPONSORS:



Vrienden van de Oudheidkamer

De Historische Kring Eemnes is een door de Belastingdienst erkende Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), waardoor belastingvrije schenkingen aan de vereniging kunnen worden gedaan.

Van onze vrienden moeten we het hebben!

‘Vrienden’ vervullen stille wensen van de HKE.

Voor minimaal 15 euro p.j. kunnen leden
‘vriend’ worden van de Oudheidkamer.

*Vraag inlichtingen of geef u op bij:
de penningmeester.*

VRIENDEN VAN DE OUDHEIDKAMER

INLEVEREN KOPIJ

Kopij voor het volgende
kwartaalboekje ontvangen wij graag
voor 15 februari 2018.
e-mail naar:
info@kleinwee.demon.nl

Bij het aanleveren van te veel kopij
zullen de artikelen op volgorde van
aanlevering geselecteerd worden voor
publicatie. Artikelen die aansluiten bij
de actualiteit krijgen voorrang.



Zuidersingel 4
3755 AZ Eemnes
035 538 08 08

Openingstijden:
Ma: 11.00-17.00 uur
Di-Za: 10.00-17.00 uur

Gratis ophaaldienst 0800 574 64 54

KringloopCentrum Eemnes

WWW.KCEEMNES.NL



VERHUISD

NOTARISKANTOOR EEMNES

**ORIËNTEREND
GESPREK (30 MIN.)
GRATIS**

MW. MR. W.A. VAN DER SLUIS – BONT

LAARDERWEG 19 – 3755 AK EEMNES
TELEFOON (035) 533 67 04 FAX (035) 533 67 05
INFO@NOTARISVANDERSLUIS.NL WWW.NOTARISVANDERSLUIS.NL



HOVENIERSBEDRIJF

BEN MAKKER

ROERDOMP 18
3755 GH EEMNES
T: 035-5311332
M: 06-51447934
E: BENMAKKER@PLANET.NL
W: BENMAKKER.NL

UW MAKKER IN DE TUIN

TUINONTWERP AANLEG
ONDERHOUD SIERBESTRATING



EEMLAND

Grandcafé & evenementen
LAARDERWEG 74 EEMNES

Grandcafé Eemland biedt talloze mogelijkheden voor het organiseren van uw bijeenkomsten of evenementen. Onze zalen bieden ruimte voor groepen van 10 tot 300 gasten. Ons team staat klaar voor al uw wensen en een goede verzorging van uw gasten.

Tel. 035-5315864 - info@grandcafe-eemland.nl - www.grandcafe-eemland.nl